

יד מהרש"א
מסכת כתובות
פרק שני דייני גזירות
דף קד: – קיב:

כב' תמוז תשע"ח

© Yechezkel Folger 2018

מפתח

דף קד:	4
תוספות ד"ה שני דייני וכו' אדמון וחנן	4
תוספות בא"ד לא גרסי' שבנא	4
דף קה:	4
תוספות ד"ה דחשיב לי'	4
דף קה:	5
תוספות ד"ה אפילו צדיק	5
תוספות ד"ה לא למאן דסני לי	6
דף קו:	6
תוספות ד"ה מבקרי מומין	6
תוספות ד"ה שבעה כנגד ז' שערים ובא"ד ועוד תימה	7
תוספות בא"ד ועוד תימה	8
דף קו:	9
סוגיא דתרומת הלשכה חלק א' תד"ה וכי גבו והותרו	9
סוגיא דתרומת הלשכה חלק ב' תד"ה תנא דבי ר' ישמעאל	10
סוגיא דכדאמר רבא חלק א' תד"ה כדאמר רבא	11
סוגיא דכדאמר רבא חלק ב' בא"ד קודם לדם העולה	11
סוגיא דכדאמר רבא חלק ג' בא"ד אלא	12
תוספות בא"ד והשתא בבבא קמא	12
דף קז:	12
סוגיא דשמעו בו שמת חלק א' תד"ה ששמעו (הראשון)	12
סוגיא דשמעו בו שמת חלק ב' תד"ה ששמעו (השני)	13
סוגיא דשמעו בו שמת חלק ג' רש"י ד"ה איהי דאפסדה	14
סוגיא דשמעו בו שמת חלק ד' תוספות ד"ה חיישינן	14
סוגיא דשמעו בו שמת חלק ה' תוספות ד"ה קטנה וספקה	15
סוגיא דשמעו בו שמת חלק ו' תד"ה תרגמה	15
סוגיא דשמעו בו שמת חלק ז' תד"ה ואם בא ואמר (הראשון)	16
סוגיא דשמעו בו שמת חלק ח' תד"ה ואם בא ואמר (השני)	16
סוגיא דשמעו בו שמת חלק ט' תד"ה מאי פסקא	16
דף קז:	17
רש"י ד"ה איהי דאפסדה	17
רש"י ד"ה חנן	17
סוגיא דשמעו בו שמת חלק י' תד"ה עמד בדין וברח	17
סוגיא דשמעו בו שמת חלק יא' תוספות בא"ד דאי חלה הוא	18
תוספות ד"ה הני מאני דקוניא	19
תוספות ד"ה חנן אומר	19
דף קח:	21
תוספות ד"ה ובמקום שנוטלין שכר	21
תוספות ד"ה על העתיד לגבות	21
תוספות ד"ה הא מני	22
תוספות בא"ד הביא ראייה	22
דף קח:	22
תוספות ד"ה אמר רבא	22
תוספות ד"ה שמע מינה	23
דף קח:	24

..... סוגיא דהפוסק מעות חלק א' תד"ה הפוסק	24
..... דף קט.	25
..... סוגיא דהפוסק מעות חלק ב' רש"י ד"ה במה דברים אמורים	25
..... סוגיא דהפוסק מעות חלק ג' תוספות ד"ה תשב	26
..... תוספות ד"ה שני דברים	26
..... סוגיא דהעורר על השדה חלק א' תוספות ד"ה לא שנה	26
..... דף קט:	27
..... סוגיא דהעורר על השדה חלק ב' תוספות ד"ה עשאו סימן	27
..... סוגיא דהעורר על השדה חלק ג' תד"ה ורבנן בדף קי עמוד א'	28
..... תוספות ד"ה ורבנן סברי	29
..... דף קי.	30
..... סוגיא דבשל עולם הן שמין חלק א' רש"י ד"ה ומר סבר	30
..... סוגיא דבשל עולם הן שמין חלק ב' רש"י ד"ה בהא לימא	32
..... סוגיא דבשל עולם הן שמין חלק ג' גמרא ולוקמא	33
..... תוספות ד"ה ורבנן חברך חברא אית ליה	34
..... דף קי:	34
..... תוספות ד"ה ואין הכל	34
..... תוספות ד"ה היא אומרת	34
..... תוספות ד"ה ואימא נסכא	35

דף קד:

תוספות ד"ה שני דייני וכו' אדמון וחנן

תוס' ד"ה אדמון וחנן כו' ואבישלום שם אדם כדכתיב אביה בן אבישלום כו' עכ"ל לא מצאתי קרא הכי אלא דאמו של אביה מלך יהודה נקראת בשם מעכה בת אבישלום וגם אם אסא מלך יהודה היתה נקראת בשם מעכה בת אבישלום במלכים אבל בדברי הימים קרא שם אמו של אביה מיכיהו בת אוריאל וע"ש תירוצ' לזה בפרש"י בשם הירושלמי וכצ"ל הכא בתוס' אביה בן מעכה בת אבישלום וק"ל:

תוספות בא"ד לא גרסי' שבנא

בא"ד לא גרסי' שבנא אלא שכנא כו' עכ"ל ר"ל שכנא בכ"ף והוא שם אדם במס' סוטה שכנא והלל אחים הוו וכ"כ התוס' בפ"ק דשבת וק"ל:

דף קה.

תוספות ד"ה דחשיב לי'

[דף קה עמוד א] בד"ה דחשיב ליה כו' אלא ה"פ דחשיב ליה בתר הכי דאיירי בהו מתני' כו' עכ"ל זהו פי' ר"ת שכתבו התוס' לעיל ולקמן בשמו ודפרידך לקמן מברייתא דג' דייני כו' אדמון וחנן ונחום אברייתא דלעיל פרידך דלא קתני נחום וקתני חנן המצרי אבל אמתני' לק"מ דהא נחום לא אמר כלום במתני' דהכא אבל לפי' שכתבו התוס' דחשיב ליה היינו חשוב ממש י"ל דשפיר פרידך לקמן נמי אמתני' דהוה ס"ד דהיה נחום חשוב כדמסיק אליבא דר' נתן והמתריץ השיב לו דר' נתן פליג ומחשיב ליה אבל תנא דמתני' לא מחשיב ליה כ"כ כמו אדמון וחנן וק"ק אמאי לא דחו פי' ר"ת במה שכתבו לקמן דע"כ אף נחום המדי אמתני' קאי וא"כ מאי הוסיף ר' נתן אמתני' כיון דלא קתני אלא הנך דאיירי בהו במתני' וק"ל:

משנה	אדמון	חנן בן אבישלום	
ברייתא א'	אדמון	חנן המצרי	חנן בן אבישלום
ברייתא ב'	אדמון	חנן בן אבישלום	נחום

(1) משנה – שני דייני גזירות היו בירושלים אדמון וחנן בן אבישלום

(2) גמרא

(א) קשיא א' – ורמינהי מברייתא א' "שלשה דייני גזירות היו בירושלים אדמון וחנן המצרי וחנן בן אבישלום"

(ב) תירוצ' – דחשיב ליה קתני במשנה חנן המצרי דלא חשיב ליה לא קתני במשנה מה שאין כן ברייתא א' דלא חשיב לי' נמי קתני

(ג) קשיא ב' – ורמינהי מברייתא ב' "שלשה דייני גזירות היו בירושלים אדמון וחנן [בן אבישלום] ונחום"

(ד) תירוצ' דרב פפא – מאן תנא נחום ר' נתן היא דתניא ר' נתן אומר אף נחום המדי מגוזרי גזירות שבירושלים היה ולא הוודו לו חכמים

(3) תוספות לרבינו תם כמבואר במהרש"א – הא דמתרצי' "דחשיב לי' קתני במשנה דלא חשיב לי' קתני במשנה" אין משמעו דחנן המצרי לא הי' חשוב הרבה כאדמון וחנן בן אבישלום – דהא מוכח בברייתא א' דחנן המצרי

- היה חשוב יותר מחנן בן אבישלום מדקתני ליה לפני חנן בן אבישלום – אלא משמעו דחנן המצרי לא הובאו דבריו במשניות להלן בפרקין שלא כאדמון וחנן בן אבישלום דדברים דידהו מובאין במשניות להלן בפרקין מהרש"א – נחום המדי לא אמר דבר במשניות להלן בפרקין דומיא לחנן המצרי ולכן לרבינו תם מובן דלא קתני נחום המדי במשנה דידן – וגמרא דפריך מברייתא ב' דקתני נחום על כרחך דאברייתא א' פריך דקתני חנן המצרי אף על גב דגם הוא לא אמר דבר במשניות להלן בפרקין
- (5) המשך תוספות – שיטת בעל התוספות שלא כרבינו תם – "דחשיב ליה" אכן משמעו החשוב הרבה – והא דקתני חנן המצרי לפני חנן בן אבישלום בברייתא א' לא בשביל שחנן המצרי היה חשוב יותר אלא מפני שהיה ממשפחה מיוחסת יותר מחנן בן אבישלום
- (6) המשך מהרש"א – לשיטת בעל התוספות יש לומר דשפיר פריך מברייתא ב' נמי אמשנה דהוה סליק אדעתין דהיה נחום חשוב כדמסיק אליבא דר' נתן והמתרץ השיב דר' נתן פליג ומחשיב ליה אבל תנא דמשנה לא מחשיב ליה כל כך כמו אדמון וחנן בן אבישלום
- (7) המשך תוספות – הא דתניא ר' נתן אומר אף נחום המדי אחד מדייני גזירות שבירושלים היה על כרחך אברייתא א' לא קאי דא"כ לר' נתן ארבעה הוו ואנן מוקמינן דר' נתן הוא דקתני שלשה בברייתא ב' אלא מוכרח דקאי אמשנה דלא מיתני בה אלא שני דיינים (אדמון וחנן בן אבישלום) ובהוספת נחום הרי הן שלשה
- (8) מהרש"א – תקשי לרבינו תם דלשיטתו קבענו דלית לאוקי הוספת נחום אמשנה כיון דנחום המדי לא אמר דבר במשניות להלן בפרקין

דף קה:

תוספות ד"ה אפילו צדיק

[דף קה עמוד ב] בד"ה אפילו צדיק כו' ורשב"ם פי' דהאי ק"ו לטפשים אינו מן הברייתא כו' עכ"ל משום דלפי' ראשון שכתבו התוס' דאפילו חכם גדול כו' ואפילו צדיק גמור כו' הוא פירושו של ק"ו לטפשים וק"ו לרשעים אין זה בכח המאמר ועוד כיון שכבר נטל שוחד פ"א נעשה רשע ונעשה טפש בראשונה הדרך קושיין לדוכתין כיון דבשניה כבר נעשה רשע וטפש לאו בני דינא נינהו ולכך פרשב"ם דקל וחומר לטפשים וק"ו לרשעים אינו מלשון הברייתא אלא דהברייתא קרא בעלמא קאמר ותלמודא דייק מיניה דמאי אתא לאשמועינן אי דנידוק מיניה חכמים דקאמר ק"ו לטפשים צדיקים ק"ו לרשעים הא ליתא דלאו בני דינא נינהו ומשני דלא נידוק מיניה הכי אלא דה"ק דנידוק מיניה אפילו חכם גדול כו' ואפילו צדיק גמור כו' וכהאי סוגיא דהתנא לא נקט אלא קרא בעלמא ותלמודא מדקדק מיניה מאי אתא לאשמועינן וכן איתא בהמקבל דלא תני בברייתא אלא קרא אם איש עני הוא לא תשכב בעבוטו ותלמודא מדקדק מיניה מאי אתא לאשמועינן אי הא עשיר שכב בתמיה ומשני כו' ומיהו יש לגמגם בראיתם דהתם אתי שפיר דהא עשיר שכב מלשון הברייתא הוא גם לפי המסקנא הא עשיר שכב ועבוטו אצלך כדאיתא שם ובפרקי אבות דשנינו שמואל הקטן אומר בנפול אויבך וגו' דאינו רק קרא התם ודאי איכא לפרושי דהכי מרגלא בפומיה כמ"ש המפרשים ודו"ק:

(1) ברייתא יבואר בתוספות ומהרש"א להלן – כי השוחד יעור עיני חכמים קל וחומר לטפשין ויסלף דברי צדיקים קל וחומר לרשעים

(2) גמרא

(א) קשיא – מידי טפשים ורשעים בני דינא נינהו

- (ב) תירוץ – "הכי קאמר כי השוחד יעור עיני חכמים אפילו חכם גדול ולוקח שוחד אינו נפטר מן העולם בלא סמיות הלב – ויסלף דברי צדיקים אפילו צדיק גמור ולוקח שוחד אינו נפטר מן העולם בלא טירוף"
- (3) תוספות – פירוש ראשון לתירוץ דגמרא – אפילו צדיק גמור בפעם ראשונה שנוטל שוחד יעור עיני חכמים וקל וחומר בפעם שניה שנוטל שוחד שכבר נעשה טפש בפעם ראשונה – וכן אפילו צדיק גמור ונוטל שוחד בפעם ראשונה יסלף דברי צדיקים וקל וחומר בפעם שני שנוטל שוחד שכבר נעשה רשע בפעם ראשונה
- (4) מהרש"א – לפירוש ראשון קשה שאין זה בכח המאמר דהרי בקרא כתיב יעור עיני פיקחים ויסלף דברי צדיקים ולא כתיב מי שלעבר הי' פיקח או מי שלעבר הי' צדיק – ועוד קשה כיון שכבר נטל שוחד פעם אחד ונעשה רשע וטפש הדרא קושיא דגמרא לדוכתא דמה לו לדון פעם שני'
- (5) המשך תוספות כמבואר במהרש"א – מפני קושיות אלו פירש רשב"ם לגמרא ככה
- (א) קל וחומר לטפשים וקל וחומר לרשעים אינן מלשון הברייתא אלא דהברייתא קרא בעלמא קאמר וגמרא דייק מיניה דמאי אתא לאשמועינן אי דנידוק מיניה דקל וחומר לטפשים ולרשעים הא ליתא דלאו בני דינא נינהו
- (ב) ומשני דנידוק מיניה דאפילו חכם גדול ולוקח שוחד בסוף אינו נפטר מן העולם בלא סמיות הלב – ודאפילו צדיק גמור ולוקח שוחד בסוף אינו נפטר מן העולם בלא טירוף דעת
- (6) המשך תוספות כמבואר במהרש"א
- (א) וכעין זה תמצא בברייתא בפרק המקבל "אם [לוה] איש עני הוא לא תשכב [מלוה] בעבוטו הא [אם הלוה] עשיר שכיב [מלוה]" – ומקשי בגמרא שם מאי קאמר (וכי בשביל שהוא [הלוה] עשיר התירו לשכב על טליתו) ומתרץ רב ששת הכי קאמר "אם [הלוה] איש עני הוא לא תשכב ועבוטו אצלך הא [אם הלוה] עשיר שכיב [מלוה] ועבוטו אצלך וגו'"
- (ב) ומפרש שם רש"י דמקשי "וכי בשביל שהוא [הלוה] עשיר התירו [למלוה] לשכב על טליתו והרי הוא רבית אצלו [אצל המלוה] שישתמש במשכוננו חנם" ומתרצי דהכי משמעו "הא עשיר [לוה] שכיב [מלוה] ועבוטו אצלך [מבלי שישתמש בו ואינו חייב להשיבנו ללוה כבוא השמש]
- (ג) הרי דאף התם לא תני בברייתא אלא קרא וגמרא מידק מאי אתא לאשמועינן אי הא דעשיר שכב בעבוטו דלוה בתמיה ומשני כו'
- (7) מהרש"א – קשיא לסייעתא דתוספות – שאני התם דהא עשיר שכב מלשון הברייתא הוא גם לפי המסקנא ולא אתיא בגמרא אלא לברר דדברים כפשוטם ושלא למידק אשר עשיר שוכב בעבוטו וקצת כעין זה שנינו שמואל הקטן אומר בנפול אויבך וגו' דאינו רק קרא דהי' מרגלא בפומיה ולא משמיענו שמואל הקטן איזו דיוק או הוספה

תוספות ד"ה לא למאן דסני לי

בד"ה לא למאן דסני כו' אבל הכא באוהב כי הנך דפרח כו' דאינו אלא חומרא בעלמא כו' עכ"ל לכאורה הך דפרח גדפא מכלל שוחד דברים הוא דילפינן ליה מקרא מדלא כתיב בצע לא תקח ואפשר דמשמע להו אסמכתא בעלמא אבל מדברי הרמב"ם נראה דמדינא פסולין וכמ"ש הב"י טור ח"מ סימן ט' וק"ל:

דף קו.

תוספות ד"ה מבקרי מומין

[דף קו עמוד א] בד"ה מבקרי מומין כו' תימה כו' הנוטל שכר להיות רואה בכורות אין שוחטין אותן כו' עכ"ל ולא ניהא להו לאוקמא מבקרי מומין דהכא היינו כאילא ביבנה דקתני התם נמי במתני' דהתירו לו חכמים ליטול שכר וק"ל:

תוספות ד"ה שבעה כנגד ז' שערים ובא"ד ועוד תימה

בד"ה ז' כנגד כו' והמעייין שם ימצא דשער הקרבן דפרק קמא כו' עכ"ל יראה שהוצרכו בזה לפרש יותר מכל שאר השערים משום דבפ"ב לא חשיב שער הקרבן בתוך ארבעה שערים הדרומיים ולא ה"ל לאשתמוטי כיון דבפ"ק חשיב ליה בתוך ג' הדרומיים הגדולים ותירצו בזה דשער הבכורות דחשיב בפ"ב בדרומיים היינו אותו שער הקרבן דחשיב ליה בפ"ק בדרומיים ומיהו גם בשערים הצפוניים ימצא המעיין שם לפי שמות השערים דלא חשיב בפ"ב מאי דחשיב בפרק קמא בכלל הגדולים ויש לעיין שם וק"ל:

(1) טבלא להבנת דברי תוספות ומהרש"א להלן

1	ר' זירא אמר רב	7 לעזרה	דרום	דרום (קרבן) [לתוס' בכור']	דרום מים	מזרח נקנור וב' לשכ'	צפון ניצוץ	צפון קרבן	צפון מוקד										
2	מדות פ"ק מ"ד	7 לעזרה	דרום	דרום (קרבן) [לתוס' בכור']	דרום מים	מזרח נקנור וב' לשכ'	צפון ניצוץ	צפון קרבן	צפון מוקד										
3	מדות פ"ק מ"א	5 לעזרה																	
4	ברייטא תמיד כז.	אין פוחתין מ-13 גזברין כנגד 13 שערים במקדש	ומפרש רבא 8 בעזרה ועוד 5 בהר הבית שנמנו בשורה 5																
5	מדות פ"ק מ"ג	5 בהר הבית	דרום חולדה א' בדרום	דרום חולדה ב' בדרום	מערב קיפונס	צפון טדי	מזרח צורת שושן הבירה												
6	מדות פ"ב מ"ו לאבא יוסי בן חנן כנגד י"ג השתחוואות	13 לאבא יוסי בן חנן כנגד י"ג השתחוואות	שערי עזרה היו 7 שנמנו בשמותם בשורה 2 ולגבי השתחוואות נכללים עוד 6 שערים קטנים	דרום עליון	דרום דלק	דרום מים	דרום בכור'	צפון יכני'	צפון קרבן	צפון נשים	צפון שיר	מזרח נקנור פש' א'	מזרח נקנור פש' ב'	מערב בלא שם	מערב בלא שם				

(2) תוספות – ר' זירא אמר רב קסבר כתנא בפרק קמא דמדות משנה ד' אשר 7 שערים היו לעזרה כבשורה 1 ושורה 2

(3) המשך תוספות

(א) במשנה א' בפרק קמא דמדות קתני אשר 5 שערים היו לעזרה כבשורה 3

(ב) בברייטא במסכת תמיד קתני אשר אין פוחתין מ-13 גזברין כנגד 13 שערים במקדש – ובגמרא שם מפרש רבא לברייטא כבשורה 4 דבהני 13 שערים נכללין 5 שערי הר הבית שנמנו בשורה 5 ונמצא אשר לברייטא בשורה 4 שערי עזרה 8 היו – ומסיים רבא דאיכא סך הכל ג' מחלוקות במספר שערי עזרה חד אמר 7 כבשורה 2 וחד אמר 5 כבשורה 3 וחד אמר 8 כבשורה 4

(4) מהרש"א

- (א) קשיא – במשנה ו' בפרק ב' דמדות קתני לאבא יוסי בן חנן (כבשורה 6) אשר 13 השתחוואות היו במקדש כנגד 13 שערים ולכאורה הוי ל' לרבא למימר אשר ד' מחלוקות הוי במספר שערי עזרה דהיינו 7,5,8,13
- (ב) תירוץ – דומיא לחשבון דלעיל לגבי גזברין בברייתא בשורה 4 אשר שם מנכה רבא 5 שערים של הר הבית – אף לגבי השתחוואות במשנה בשורה 6 דל 5 שערים של הר הבית פשו להו 8 כבשורה 4 ואכתי ליתנהו אלא ג' מחלוקות 7,5,8
- (ג) קשיא – בשורה 6 נמנין שמות של כל 13 שערים ואף אחד מהני שערים לא נמנה בשורה 5 בתוך שמות שערי הר הבית
- (ד) תירוץ דרבינו תם – מוכרח אשר אבא יוסי בן חנן בשורה 6 אית ל' כמשנה בשורה 2 אשר שערי עזרה היו 7 שנמנו בשמותם בשורה 2 ובשורה 6 לגבי השתחוואות נכללים 6 שערים קטנים בנוסף להני 7 שערים גדולים
- (ה) והמעייין שם ימצא דשער הקרבן דפרק קמא בשורה 2 הוא שער הבכורות דפרק ב' בשורה 6
- (5) מהרש"א
- (א) יראה שהוצרכו בזה לפרש יותר לשער הקרבן מכל שאר השערים משום דבפרק ב' בשורה 6 לא חשיב שער הקרבן בתוך ארבעה שערים הדרומיים ולא הוי ל' לאשתמוטי כיון דבפרק קמא בשורה 2 חשיב ליה בתוך ג' הדרומיים הגדולים ותירצו בזה דשער הבכורות דחשיב בפרק ב' בשורה 6 בדרומיים היינו אותו שער הקרבן דחשיב ליה בפרק קמא בשורה 2 בדרומיים
- (ב) מיהו גם בשערים הצפונים ימצא המעייין שם לפי שמות השערים דלא חשיב בפרק ב' בשורה 6 מאי דחשיב בשורה 2 בכלל הגדולים

תוספות בא"ד ועוד תימה

בא"ד ועוד תימה דהרי כאן מחלוקת כו' וא"ת לרבנן נמי דתני ז' כו' כיון דלא חשיבי בעינייהו כו' עכ"ל וליכא מחלוקת רביעית דרבנן ואבא יוסף בן חנן כולהו ס"ל דז' שערים גדולים הוו לעזרה ועוד ששה קטנים אלא דלרבנן לא חשיב קטנים למקרי להו שערים דליהוי י"ג השתחוואות כנגדן ולאבא יוסף מקרו גם הקטנים שערים ושפיר הוה י"ג השתחוואות כנגדן וליכא מחלוקת רביעית כלל בשערים אך קשה לפ"ז דאם כן מאי מייתי רבא דאיכא תנא דאית ליה תמניא הוה בעזרה מההיא דאין פוחתין מי"ג גזברין כנגד י"ג שערים דל' להר הבית פשו להו ח' כו' ואימא דההוא תנא נמי ס"ל דז' שערים הוו לעזרה וי"ג שערים דקאמר לאו דל' להר הבית כו' אלא היינו לעזרה גופה שהיו לה י"ג שערים עם הקטנים כדס"ל רבנן ואבא יוסף בן חנן ואכתי מגליה לרבא לאשכוחי תנא בברייתא דפליג ואית ליה תמניא ומאי אולמיה ליה ברייתא טפי ממתני' ויש ליישב קצת דס"ל לרבא דמסתמא נגד שערי הר הבית היו נמי גזברין דשוער היינו גזבר כפרש"י התם וא"כ ה"ל למחשב נמי הנהו ה' גזברין דהר הבית שהיו נגד השערים והל"ל י"ח גזברין נגד י"ח שערים דהיינו ה' דהר הבית וי"ג דעזרה עם הקטנים אלא ע"כ דלא חשיבי ליה להיות גזברין נגדן רק הגדולים ודל' ה' דהר הבית פשו להו תמניא ודו"ק:

(1) המשך תוספות

- (א) בירושלמי אמרי דרבנן פליגי על אבא יוסף בן חנן (בשורה 6) ואשר דיקא 7 שערים הוו בעזרה ומקשי לרבנן היכן היו 13 השתחוואות האלו
- (ב) קשיא

(i) לרבנן נמי דתני 7 שערים מאי קמתמה כנגד מי הוו השתחוואות אינהו נמי מודו דעם הקטנים היו כדפירש רבינו תם

(ii) ותירץ רבינו תם כיון דלא חשיבי בעינייהו כל כך שיקראו אותם שערים אין נראה שיהא השתחוואות כנגדם אבל אבא יוסף בן חנן קרא אותם שערים

(2) מהרש"א

(א) נמצא דליכא מחלוקת רביעית בשערים דרבנן ואבא יוסף בן חנן כולהו סבירא להו אשר 7 שערים גדולים הוו לעזרה ועוד 6 קטנים אלא דלרבנן לא חשיב קטנים למקרי להו שערים דליהוי 13 השתחוואות כנגדן ולאבא יוסף מקרו גם הקטנים שערים ושפיר הוה 13 השתחוואות כנגדן

(ב) אך קשה דאם כן מאי מייתי רבא דאיכא תנא בשורה 4 דאית ליה 8 שערים הוו בעזרה מההיא דאין פוחתין מן 13 גזברין כנגד 13 שערים דל 5 להר הבית פשו להו 8 – אימא דההוא תנא נמי סבירא לי' אשר 7 שערים הוו לעזרה ואשר 13 שערים דקאמר לאו דל 5 להר הבית אלא עזרה גופה היו לה 7 שערים גדולים עם 6 שערים קטנים כדסבירא להו רבנן ואבא יוסף בן חנן ומאי אולמיה לרבא ברייתא בשורה 4 למפיק מינה אשר 8 הוי טפי ממשנה בשורה 6 למפיק מיני' אשר 13 שערי עזרה הוי עם הקטנים

(ג) תירוצ' – רבא סבירא לי' דמסתמא נגד שערי הר הבית היו נמי גזברין דשוער היינו גזבר כפרש"י התם ואם כן הוי לי' למחשב נמי הנהו 5 גזברין דהר הבית שהיו נגד השערים והוי לי' למימר 18 גזברין נגד 18 שערים דהיינו 5 דהר הבית וגם 13 דעזרה עם הקטנים אלא ע"כ דלא חשיבי ליה להיות גזברין נגדן רק הגדולים ודל 5 דהר הבית פשו להו 8

דף קו:

סוגיא דתרומת הלשכה חלק א' תד"ה וכי גבו והותירו

[דף קו עמוד ב] בד"ה וכי גבו והותירו כו' אהנך דלעיל לא פריך בית גרמו כו' עכ"ל כתב מהרש"ל נ"ל לפרש שהתוס' סוברים מה שמשני כאן שגבו והותירו בתרומת הלשכה קאמר כו' עכ"ל ע"ש באורך ואפשר שהכריחו לומר כן בדברי התוס' אף שרש"י לא פירש כן משום דהני דלעיל בית גרמו כו' שהביאו הכא אהא דפריך וכי גבו והותירו בתרומת הלשכה איירי ואין זו הראיה מכרעת דא"נ הא דפריך וכי גבו והותירו כו' איירי בקדשי בדק הבית כפרש"י מ"מ צריכין ליישב דמ"ש דקשיא ליה הכא בקדשי בדק הבית טפי וכי גבו והותירו כו' מדלעיל גבי בית גרמו כו' שבאין מתרומת הלשכה הא לא נתנו לכך אבל קשה לפי הבנתו בדברי התוס' דכאן שגבו והותירו כו' היינו בתרומת הלשכה אמאי לא הוכיחו הכא לרב דתרומת הלשכה דקאמר היינו מותר תרומת הלשכה כמו שהוכיחו לקמן לר' ישמעאל ולישנא דגבו שכתב דמשמע ליה בתרומת הלשכה זה אינו דאדרבה דאי בתרומת הלשכה קאמר הל"ל תרמו והותירו וע"כ אין נראה לשנות דברי התוס' מפרש"י וק"ל:

(1) מחצית השקל של כל שנה ושנה היו נותנים בלשכה – ממעות הלשכה היו תורמים תרומת הלשכה לקופות בעיקר לצרכי קרבנות כמבואר להלן – מה שנשאר בלשכה מיקרי מותר הלשכה – מה שנשאר בקופות לאחר זמן מסוים נקרא מותר התרומה – גם היו מתנדבים לבדק הבית וכדומה

(2) גמרא

(א) בית גרמו על מעשה לחם הפנים ובית אבטינס על מעשה הקטרת כולן היו נוטלות שכרן מתרומת הלשכה ולא מקדשי בדק הבית

- (ב) בעא מיני' רב הונא מרב כלי שרת מהו שיעשו מקדשי בדק הבית – צורך מזבח נינהו ומקדשי בדק הבית אתו – או צורך קרבן נינהו ומתרומת הלשכה היו עושין אותן
- (ג) ומסקי כשגבו והותירו עושין כלי שרת כשגבו ולא הותירו אין עושין כלי שרת
- (ד) ושוב מקשי וכי גבו מאי הוי ומתרצי דלב בית דין מתנה עליהן
- (3) רש"י – כשגבו לצורך בדק הבית והותירו שאין צריכין לכולו עושין מן מותר בדק הבית כלי שרת ומקשי וכי גבו והותירו מאי הוי הא לא לקדושת קרבן גבו ומשני משום דלב בית דין מתנה עליהן
- (4) תוספות כמבואר במהרש"ל פליגי ארש"י ומפרשי כשגבו לתרום לקופות והותירו בקופות עושין כלי שרת מהאי מותר תרומת הלשכה משום דלב בית דין מתנה עליהן
- (5) תוספות ד"ה וכי גבו והותירו מאי הוי כמבואר במהרש"ל
- (א) קשיא – כיון דנקטו תוספות אשר גבו והותירו משמעו דעשאו כלי שרת מתרומת הלשכה ומקשי וכי הותירו מאי הוי וכו' למה לא הקשו גמרא ככה להא דבית גרמו ובית אבטינס נטלו שכתן גם כן מתרומת הלשכה
- (ב) תירוץ – דבהנהו דלעיל היו בית ישראל מקדישין מחצית השקל לצורך כך כמו לצורך קרבנות שכל אותן דברים רגילות הן והיינו דקתני דבאין מתרומת הלשכה עצמה ולא קתני ממותר תרומת הלשכה משום דלאו מחמת לב ב"ד מישתרו אלא מחמת ישראל אבל הכא דמסיק היכא דלא הותירו אסירי והיכא דהותירו שרי פריך מאי שנא דהא פשיטא שלא לדעת כן מקדישין כיון דלא שרית ליה כי לא הותירו ומשני לב ב"ד מתנה עליהן והן מקדישין לדעת ב"ד
- (6) מהרש"א – ואפשר שהכריחו מהרש"ל לומר כן בדברי התוספות אף שרש"י לא פירש כן אלא פירש מבדק הבית – משום דהני דלעיל בית גרמו ובית אבטינס שהביאו תוספות הכא אהא דפריך וכי גבו והותירו בתרומת הלשכה איירי – ואין זו הראיה מכרעת דאף אם תוספות מפרשי כרש"י דהא דפריך וכי גבו והותירו כו' איירי בקדשי בדק הבית מכל מקום צריכין תוספות ליישב דמאי שנא דקשיא ליה הכא בקדשי בדק הבית וכי גבו והותירו מאי הוי הא לא נתנו לכך טפי מדלעיל גבי בית גרמו כו' שבאין מתרומת הלשכה ולא מקשי שם לעיל הא לא נתנו לכך
- (7) המשך מהרש"א – קושיות לשיטת מהרש"ל
- (א) קשיא א'
- (i) הקדמה – בהמשך סוגיין מייתי בגמרא הא דתנא דבי רבי ישמעאל כלי שרת באין מתרומת הלשכה שנאמר "את שאר הכסף ויעשהו כלים לבית השם" איזהו כסף שיש לו שיריים הוי אומר זה מעות שבקופות שיש להן שיריים הנשארים בקופות – ומפרשי תוספות (כמבואר בחלק ב') דכיוונו למותר התרומה שנשארו בקופות ולא הוצרך לקרבנות
- (ii) השתא לשיטת מהרש"ל אשר בגבו והותירו נקטו תוספות דמשמעו בגבו לתרומת הלשכה תיקשי למה לא איצטריך תוספות לברר גם בזה (כמו דביארו להך דתנא דבי ר' ישמעאל) דמשמעו למותר התרומה שנשארו בקופות ולא הוצרך לקרבנות
- (ב) קשיא ב' – לישנא דגבו והותירו שכתב מהרש"ל דמשמע ליה בתרומת הלשכה זה אינו דאדרבה דאי בתרומת הלשכה קאמר הוי לה לגמרא למימר תרמו והותירו

סוגיא דתרומת הלשכה חלק ב' תד"ה תנא דבי ר' ישמעאל

בד"ה תנא דבי ר"י כו' כדמוכח במתני' דפליג כו' משום דכתיב שאר ולישני דהא שאר כו' עכ"ל כצ"ל ויש לדקדק ומאי קושיא דאימא דהכי פריך כיון דשיריים גופייהו ודאי נמי מקרי שאר מאי אולמיה לאוקמיה קרא דשאר במותר תרומה ואימא בשיריים גופייהו ויש ליישב ודו"ק:

(1) ניהדר לברייתא דתנא דבי ר' ישמעאל – תנא דבי רבי ישמעאל כלי שרת באין מתרומת הלשכה שנאמר את שאר הכסף איזהו כסף שיש לו שיריים הוי אומר זה תרומת הלשכה – ובגמרא מקשי ואימא שיריים גופייהו

(2) תוספות

(א) הא דקתני "מתרומת הלשכה" משמעו מתרומת הלשכה שנתר בקופות ולא הוצרך לקרבנות

(ב) קשיא – אם כן למה פרכי בגמרא "ואימא שיריים גופייהו" דמקשי שיהא באין ממה שנשאר בלשכה לאחר שתרמו מלשכה לקופות – ולמה לא תרצו אשר מותר התרומה בקופות שהותר ולא הוצרך לקרבן היא גופה נמי קרוי' שיריים דהרי נשאר מתרומה שתרמו לקופות

(3) מהרש"א – מאי קושיא – כיון דתרוייהו מיקרי שיריים למה לא ניהא להו לתוספות לפרש דמקשי בגמרא לאוקמיה לקרא בשיריים שנשאר בלשכה

סוגיא דכדאמר רבא חלק א' תד"ה כדאמר רבא

בד"ה כדאמר רבא כו' כדמסיק התם מכאלה תעשו שיהיו כל עשיות כו' עכ"ל זו הראיה אינה בתוס' בפ' א"ל הממונה ובפ' כל התדיר ולכאורה שאינה מכרעת דאימא דבכה"ג נמי קאמר התם דכל העשיות שוות דאי ליכא אלא חד הקריבו למוסף שבת ולא למוסף דר"ה משום דשבת הוא תדיר ויש ליישב דבריהם דהכא דה"ק משום דבעלמא בכולי תלמודא איכא האי כללא דכל התדיר קודם במילי דאיתנהו לתרוייהו ומכאלה תעשו נפקא לך וא"כ ע"כ דבכה"ג נמי איירי באיתנהו לתרוייהו וק"ל:

(1) גמרא כמבואר ברש"י – מנין שלא יהא דבר קודם על המערכה לתמיד של שחר תלמוד לומר וערך עליה העולה – אמר רבא העולה משמע העולה האמורה ראשון בסדרי קרבנות

(2) משנה בזבחים פרק כל התדיר כמבואר בגמרא שם – כל התדיר מחבירו קודם לחבירו – תמידין תדירין הן וקודמין למוספי יום טוב שאינן תדירין שנאמר "מלבד עולת הבוקר אשר לעולת התמיד (העשוית כבר) תעשו את אלה (מוספי יום טוב)" ובתר שקלא וטריא שאינה מעניננו מסקי דבתר ההיא קרא כתיב "כאלה תעשו" ללמד שיהא כל העשיות שווין

(3) תוספות דידן

(א) קשיא – מהך דזבחים תיקשי לרבא למה לא יליף דקרבן תמיד קרב ראשון לכל הקרבנות מהך דזבחים דהיינו מן "מלבד עולת הבוקר אשר לעולת התמיד (העשוית כבר) תעשו את אלה (מוספי יום טוב)"

(ב) האם נתרץ ככה – ההיא דהתם (מלבד עולת הבוקר) איצטריך היכא דליכא אלא חד דאשמעינן קרא דעקרינן לגמרי מוספין מקמי תמידין (ולזה סגי מלבד עולת הבוקר) – אבל היכא דאיכא תרי סמכין על הך דרבא למילף שלא להקריב ראשון איזו שירצה

(ג) לא יתכן לתרץ ככה דמהא דמפקינן התם מכאלה תעשו שיהו כל עשיות שוות נפקא לך בכל מקום תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם

(4) מהרש"א

(א) קשיא – זו הראיה אינה בתוספות בפרק אמר להן הממונה ובפרק כל התדיר ולכאורה שאינה מכרעת דאימא דדיקא בכהאי גוונא דליכא אלא חד קאמר התם דכל העשיות שוות

(ב) תירוצ – הכי קאמר משום דבעלמא בכל מקום איכא האי כללא דכל התדיר קודם אפילו במילי דאיתנהו לתרוייהו ונכללין בכל עשיות הרי דאיירי נמי בדאיתנהו לתרוייהו

סוגיא דכדאמר רבא חלק ב' בא"ד קודם לדם העולה

בא"ד קודם לדם העולה מפני שהוא מרצה כו' עכ"ל כצ"ל:

סוגיא דכדאמר רבא חלק ג' בא"ד אלא

בא"ד אלא בדלית ליה ואי בתמידין ומוספין דהיום פשיטא כו' עכ"ל לפי מה שרצו לפרש
הך מתניתין דפרק כל התדיר בדליכא אלא חד הא דפשיטא ליה בפרק התכלת היינו נמי
מכח הך קרא דמייתי במתניתין דפרק כל התדיר וק"ל:

תוספות בא"ד והשתא בבבא קמא

מהרש"א – דברי תוספות מבוארים יותר בכל זה בתוס' פ' א"ל הממונה ובר"פ כל התדיר
גם כתבו שם ליישב לפ"ז ההיא דמנחות ולחד תירוצא שכתבו התוס' בפ' א"ל הממונה
למאי דס"ד המקשה דמעכב הלכך פריך כו' זכינו לכוון מה שכתבנו בחידושינו בפרק תמיד
נשחט דלפי האמת ודאי דליכא עיכובא ומהרש"ל לפום חורפיה לא עיין שם יפה ועיין
בחידושינו שם:

דף קז.

סוגיא דשמעו בו שמת חלק א' תד"ה ששמעו (הראשון)

[דף קז עמוד א] בד"ה ששמעו בו כו' דאי בשבועה אמאי לא תיטול כו' אלמא לשמואל
אפילו בשבועה אין לה כו' עכ"ל ויש לדקדק ומאי קושיא ואימא למאן דאמר טעמא משום
דשמא א"ל צאי כו' איכא למימר שפיר דאפילו בשבועה לא תטול ואליביה שפיר פריך
ע"כ ל"פ אלא לשבועה כו' וי"ל דע"כ לא פליגי רב זביד ורב פפא בהא דא"כ הל"ל דאיכא
בינייהו הא למ"ד טעמא משום צררי נוטלת בשבועה ולמ"ד משום צאי כו' אפילו בשבועה
אין לה אלא ע"כ לפרש"י לרב פפא נמי דאמר טעמא משום צאי כו' נוטלת מיהת בשבועה
ודו"ק:

(1) גמרא

(א) מי שהלך למדינת הים ולא שמעו בו שמת רב אמר יורדין לנכסיו ופוסקין מזונות לאשתו – ושמואל
אמר אין פוסקין מזונות לאשתו – לרב זביד היינו טעמא דשמואל דאימא צררי אתפסה ולרב פפא היינו
טעמא דשמואל דחיישינן שמא אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך וקבלה עליה

(ב) שאלה – מאי בינייהו דרב זביד ורב פפא דפליגי בדברי שמואל – תשובה דגמרא אינה מענייננו עכשיו

(ג) בשמעו בו שמת מודה שמואל לרב דפוסקין מזונות לאשתו

(2) רש"י – היינו טעמא דבשמעו בו שמת פוסקין מזונות אפילו לשמואל – לרב זביד משום דסופה לגבות
כתובתה בשבועה אשר לא עכבה צררי ותהא נאמנת בשבועה זו ולכן אף עכשיו נאמנת על סמך האי שבועה
דלעתיד – ולרב פפא משם דאף אם קיבלה עלה מעשה ידי למזונותי מכל מקום משמת בעל פקע מאליו
שיעבוד של קבלה זו

(3) תוספות

(א) שים לב אשר לרש"י מוכח דלרב זביד הא דפליגי רב ושמואל בלא שמעו בו שמת היינו בלא שבועה
דאלו נשבעה לרצונה אשר לא עכבה צררי נאמנת

(ב) ושים לב דלכאורה יכול להיות דרב פפא סבירא ליה אפילו בנשבעה לרצונה דלא מהימנא דאכתי חיישינן
דלמא קיבלה עליה מעשה ידי למזונותי וכיון דלא שמעו בו שמת אכתי לא פקע שיעבוד של קבלה זו

(4) תוספות – קשיא לרש"י

(א) המשך דגמרא

- (i) תנן מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות חנן אמר נוטלת אפילו שלא בשבועה נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו תשבע
- (ii) עד כאן לא פליגי אלא לענין שבועה אבל מזוני יהבינן לה ותיקשי לשמואל בין לחנן בין לחכמים דהרי שמואל סבירא לי' דאפילו בשבועה אין פוסקין לה מזונות
- (iii) תרגמה שמואל בשמעו בו שמת – אבל בלא שמעו בו שמת סבירא להו כולי עלמא דאפילו בשבועה אין לה
- (ב) ותיקשי לרש"י דקבע אשר לשמואל אליבא דרב זביד גובין בשבועה אפילו בלא שמעו בו שמת
- (5) מהרש"א

- (א) קשיא לתוספות – הרי נקטנו דיכול להיות אשר מיהת לשמואל אליבא דרב פפא לא גביא בשבועה בלא שמעו בו שמת – ויכול להיות דגמרא בשיטת רב פפא אזלא
- (ב) תירוק – על כרחך סבירא לי' רב פפא דבנשבעה לרצונה מהימנא לומר דלא אמר לה בעל צאי מעשה ידי למזונותי' או דלא קבלה – דאי לאו הכי הוי לה לגמרא למימר דהיכא דנשבעה לרצונה איכא בינייהו דרב זביד ורב פפא

סוגיא דשמעו בו שמת חלק ב' תד"ה ששמעו (השני)

בד"ה ששמעו כו' פירוש שמת קודם אותו זמן שאמרה שנתגרשה כו' עכ"ל הכי משמע להו דמיירי דאי באומרים שמת אחר זמן שאומרת שנתגרשה ואין העדים מכחישים אותה ודאי דלא הוה שייך להקשות הא דפריך מ"ש עד כדי כתובתה אפילו לעולם נמי דלמה לא נאמינה שנתגרשה כיון דאינה מכחשת העדים אבל אם העדים אומרים שמת קודם שנתגרשה ניחא דפריך דניזיל בתר עדות העדים שמת קודם זמן שאמרה שנתגרשה ויזונו אותה לעולם והמתרין השיב דאעפ"כ איהי דאפסידה אנפשה להאמינה שנתגרשה מקודם שמת דהודאת בעל דין כק' עדים דמי ואין לה מזונות ובזה יתיישב מה שהקשה רש"י לקמן למאי דאוקמא דשמעו בו שמת תגבה כתובתה יחד כו' דודאי כן הוא אלא שהיא רוצה להכחיש דבריה ע"י עדות העדים שאומרים שמת מקודם שנתגרשה וסבורה ליטול מזונות ע"י העדים לעולם ואשמועינן תנא דלא תטול מזונות ע"י העדים אלא כדי כתובתה דהיא אפסדה אנפשה ויש לרש"י דרך אחר בזה ועיין לקמן מה שיש לדקדק ולדחוק לפירושו ודו"ק:

(1) המשך דגמרא

- (א) ברייתא בעמוד ב' כמבואר ברש"י – האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאת ואמרה גירשני בעלי מתפרנסת והולכת עד כדי כתובתה – כתובתה לא גביא שמא לא גירשה אבל מזוני יהבינן לה עד כדי כתובתה ממה נפשך אם גירשה הרי נטלתן בכתובתה ואם לאו הרי הוא חייב במזונותיה
- (ב) שמואל יאמר לך דברייתא זו נמי איירי כשמעו בו שמת ולכן פוסקין לה מזונות
- (ג) קשיא – אם כן דשמעו בו שמת הרי אלמנה היא מאי שנא דנותנין לה מזונות עד כדי כתובתה אפילו לעולם (אפילו יותר מכדי כתובתה) נמי
- (ד) תירוק – איהי היא דאפסידה אנפשה שאמרה גרשני וגרושה אין לה מזונות
- (ה) רש"י – קשיא – כיון דשמעו בו שמת תגבה כתובתה "יחד" מבלי לנכות מזונות שאכל – תירוק רש"י אינה מענייננו עכשיו ונייתי לה בחלק ג'

(2) תוספות כמבואר במהרש"א

- (א) הא דאוקמה שמואל לברייתא זו דאמרה גירשני בעלה ולשאר אוקימתי "בשמעו בו שמת" – משמעו דשמעו בו שמת בשני עדים
- (ב) והא ראי' מהא דקבענו לברייתא זו דאיירי בשמעו בו שמת ומוכרח (מטעם דיבאר מהרש"א בסמוך) דאיירי בשמת קודם אותו הזמן שאמרה שנתגרשה – ואי משמעו דליכא כי אם קול שמת האיך מקשי "אפילו לעולם נמי" וכי יש להאמין הקול נגד מה שאמרה היא גופה שגירשה ולא מת
- (ג) אבל אם העדים אומרים שמת קודם שנתגרשה ניהא דפריך דניזיל בתר עדות העדים שמת קודם זמן שאמרה שנתגרשה ויזונו אותה לעולם והמתרין השיב דאף על פי כן איהי דאפסידה אנפשה להאמינה שנתגרשה מקודם שמת דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי ואין לה מזונות לעולם

(3) המשך מהרש"א

- (א) שאלה – למה נקטו תוספות אשר שמעו בו שמת משמעו דאיכא עדים שמת קודם אותו זמן שאמרה שנתגרשה
- (ב) תשובה – בעדות זו מוכן שרוצה עכשיו להכחיש דברי עצמה (שבתחלה טענה נתגרשה) מחמת דעתה סבורה ליטול מזונות ע"י העדים לעולם ואשמועינן תנא דלא תטול מזונות ע"י העדים אלא כדי כתובתה דאיהי דאפסידה אנפשה

סוגיא דשמעו בו שמת חלק ג' רש"י ד"ה איהי דאפסדה

[דף קז עמוד ב] בפרש"י בד"ה איהי היא דאפסדה כו' וכ"ת כו' תגבה כתובתה יחד כו' שמא לא מת ונוח כו' עכ"ל ר"ל דלכך היא תרצה יותר להתפרנס לעולם ואשמועינן תנא דאינה מתפרנסת אלא עד כדי כתובתה דאיהי אפסדה אנפשה להאמינה שגרשה וקרוב לזה כתבנו לעיל בשם התוס' אבל פירושו תמוה לכאורה דאם היא יודעת באמת שגרשה היאך סבורה שאם יבא בעלה שתהא כתובתה קיימת ואם יודעת בעצמה שמשקרה ולא גירשה כלל למה לא תאמין לעדים שאמרו שמת וסבורה שיבא בעלה ויש ליישב שהוא מפרש בששמעו בו שמת היינו בקול והשתא גם שיודעת בעצמה שמשקרת ולא גירשה סבורה היא לומר שהקול אינו אמת ובעלה חי ואם יבא תהא כל כתובתה קיימת אבל התוס' כתבו לעיל דע"כ איירי בששמעו בו שמת בעדים אלא שמכחישים אותה שאומרים שמת קודם הזמן שאומרת שגרשה ותו לא מידי כמ"ש לעיל ודו"ק:

- (4) ניהדר לחלק ב' להא דמקשה רש"י דכיון דשמעו בו שמת תגבה כתובתה יחד מבלי לנכות מזונות שאכלה
- (5) רש"י – תירוץ כמבואר במהרש"א – שלא כתוספות נוקט רש"י דליכא אלא קול שמת – והיא אינה רוצה ליטול כתובתה דסבורה שמא לא מת ונוח לה ליטול לשם מזונות שאם יבא בעלה תהא כל כתובתה קיימת
- (6) המשך מהרש"א לביאור שיטת רש"י – מוכרח דיודעת בעצמה שמשקרת ויודעת שאינה מגורשת דאי לאו הכי היאך סבורה שאם יבא בעלה שתהא כתובתה קיימת

סוגיא דשמעו בו שמת חלק ד' תוספות ד"ה חיישינן

בד"ה חיישינן כו' וקבלה עליה ופטרנו כו' אף על גב דהשתא לא ספקה עכ"ל דודאי בשעת קבלה ע"כ בספקה דאל"כ לית לן למימר דקבלה עליה כדקאמר לקמן בגדולה ולא ספקה דלא חיישינן למ"ד צאי כו' אלא דהכי קאמר דע"כ איירי אף על גב דהשתא לא ספקה אימא דמחלה דאי איירי בספקה נמי השתא למאן דחייש נמי משום צררי נימרו לה ב"ד

צאי מעשה ידיך כו' כמ"ש התוס' לקמן ורב נמי הוה מודה ביה דאין פוסקין לה מה"ט ועיין בר"ן ודו"ק:

- (1) ניהדר לחלק א' להא דקבענו דבשלא שמעו בו שמת לרב פוסקין מזונות לאשתו ולשמואל אין פוסקין מזונות לאשתו – ואלבא דרב זביד היינו טעמא דשמואל דאימא צררי אתפסה ולרב פפא היינו טעמא דשמואל דחיישין שמא אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך וקבלה עליה
- (2) גמרא כמבואר במהרש"א אליבא דרש"י – רב זביד ורב פפא איכא בינייהו גדולה ולא ספקה דלרב זביד אין פוסקין לה מזונות ולרב פפא פוסקין לה מזונות
- (3) רש"י ותוספות כמבואר במהרש"א
(א) לרב זביד – כיון דגדולה ראויה היא להתפיסה צררי ולכן אין פוסקין לה מזונות
(ב) לרב פפא פוסקין לה מזונות בגוונא דבאותה שעה כשהלך למדינת הים לא ספקה שהי' אז שנת בצורת או שאינה בעלת מלאכה דאפילו אי אמר לה אז צאי מעשה ידיך במזונותיך לא קבלה ולא מחלה – אבל אלו באותה שעה ספקה וקבלה ופטרות ומחלה אין פוסקין מזונות אף על גב דהשתא כשתובעת מזונות לא ספקה
- (4) המשך מהרש"א – ולאידך גיסא אלו ספקה לה מעשה ידי' עכשיו כשתובעת מזונות בבית דין אין פוסקין לה מזונות אפילו לרב זביד כמו שיבואר להלן בחלק ה' מתנ"ה קטנה וספקה – ולא זו בלבד אלא אפילו לרב בגוונא זו אין פוסקין לה מזונות

סוגיא דשמעו בו שמת חלק ה' תוספות ד"ה קטנה וספקה

בד"ה קטנה וספקה כו' ואי לא ספקה א"כ היכי מחלה למ"ד כו' עכ"ל ר"ל דודאי בשעה שקבלה עליה ספקה דאל"כ לא הוה קבלה עליה כדקאמר קטנה וספקה אלא דהשתא לא ספקה ובגדולה כה"ג קאמר לעיל דמחלה למאן דאמר צאי מעשה כו' אבל בקטנה קשה להו הא אין מחילת כו' וק"ל:

- (1) המשך דגמרא – קטנה וספקה נמי איכא בינייהו דרב זביד ורב פפא
- (2) רש"י – מיירי בקטנה בעלת מלאכה ובתחלה כשהלך בעלה למדינת הים היו שנים כתקנן ולא היו שני בצורת וספקה – לרב זביד פוסקין דלא עביד איניש דמתפיס צררי לקטנה לרב פפא אין פוסקין דאיכא למימר דאמר לה אז צאי מעשה ידיך למזונותיך וקבלה
- (3) תוספות כמבואר במהרש"א – קשיא – הואיל וספקה עכשיו כשתובעת מזונות' נימרו לה ב"ד צאי מעשה ידיך למזונותיך ולמה יורדים לנכסיו לרב זביד דחייש לצררי ואי לא ספקה א"כ היכי מחלה לרב פפא דחייש לצאי מעשה ידיך והא אין מחילת קטנה כלום
- (4) מהרש"א – ר"ל דודאי בשעה שקבלה עליה ספקה כדקאמר קטנה וספקה דאם לא כן לא הוה קבלה עליה אלא דהשתא לא ספקה ובגדולה כה"ג קבענו בחלק ד' דמחלה לרב פפא אבל בקטנה קשה להו הא אין מחילת קטנה כלום

סוגיא דשמעו בו שמת חלק ו' תד"ה תרגמה

בד"ה תרגמה שמואל כו' והא דנקט למי שהלך למ"ה רבותא נקט דס"ד ניתוש כ"כ לצררי כו' עכ"ל יש לדקדק אמאי לא תירצו בזה דלהכי נקט למי שהלך למ"ה כו' כיון דטובא איכא למיחש לצררי ולכך בני כהנים גדולים בעו לה שבועה בתחלה ובסוף אבל במת על מטתו דלא ניתוש כ"כ לצררי מודים דלא בעי שבועה אלא בסוף כחנן א"נ לחנן איצטריך

למיתני למי שהלך למ"ה דאפ"ה לא ניחוש לצררי בתחלה וסגיא ליה בשבועה דלבסוף ויש ליישב ודו"ק:

- 1) לכולי עלמא אשה שמת בעלה בביתו תובעת מזונות שלא בשבועה
- 2) קבענו בחלק ב' לתוספות אשר "שמעו בו שמת" משמעו בעדים
- 3) משנה דתרגמה שמואל דאיירי בששמעו בו שמת – מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות חנן אמר נוטלת שלא בשבועה נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו תשבע
- 4) תוספות – קשיא – כיון דשמעו בו שמת בעדים למה מצריכין כהנים גדולים לשבועה מה לי מת בביתו מה לי ששמעו בו שמת על פי עדים – ולחנן תיקשי דמאי רבותא אשמועינן – תירוץ דתוספות אינה מענייננו
- 5) מהרש"א – קשיא לקושיית תוספות – לישני דשאני הלך למדינת הים דטובא איכא למיחש לצררי ולכך לבני כהנים גדולים בעו שבועה בתחלה אפילו למזונות אבל במת על מטתו לא חוששין כל כך לצררי ומודים דלא בעי שבועה למזוני – ולחנן איצטריך למיתני להך דהלך למדינת הים לאשמועינן אשר אפילו בהלך למדינת הים לא חיישינן לצררי למזוני

סוגיא דשמעו בו שמת חלק ז' תד"ה ואם בא ואמר (הראשון)

בד"ה ואם בא ואמר כו' דהכי משמע דאנשבעה קאי כו' ונראה לרבי דנאמן להצריכה שבועה כו' עכ"ל ר"ל [דלפירש"י] דאנשבעה קאי אבני כהנים גדולים דהשתא ליכא לפרושי דנאמן להשביעה שהרי כבר נשבעה בתחלה אלא ע"כ דנאמן אף להוציא ממנה ולפירושי רבי דנאמן להצריכה שבועה קאי אחנן שלא נשבעה בתחלה ועיין ברא"ש ודו"ק:

- 1) ברייתא – מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות בני כהנים גדולים אומרים נוטלת דיקא בשבועה – חנן אומר דנוטלת מזונות בלא שבועה ואם בא ואמר פסקתי לה מזונות (אתפסתה צררי) נאמן
- 2) רש"י – נאמן ובשבועה ומחזרת מה שנתנו לה בית דין
- 3) מהרש"א – שיטת רש"י לפי הבנת תוספות – קאי אנשבעה לפי בני כהנים גדולים דהשתא ליכא לפרושי דנאמן להשביעה שהרי כבר נשבעה בתחלה אלא על כרחך דנאמן להוציא ממנה בשבועה
- 4) שיטת רבי דבעל התוספות כמבואר במהרש"א – משמעו דברייתא היינו דנאמן בעל להצריכה שבועה אפילו לחנן ואם נשבעת אינו מוציא מידה אפילו בשבועה דידי' – ולפי שיטה זו תרויה דתמצא מי שילוחה לה שסומכין עליה שתשבע ותגבה מבעלה

סוגיא דשמעו בו שמת חלק ח' תד"ה ואם בא ואמר (השני)

ד"ה ואם בא ואמר לה צאי כו' ודייקינן טעמא דמיאנה כו' התם שפסקו לה ב"ד עכ"ל ומדברי רש"י לקמן במתניתין [נראה דמפרש] בע"א ע"ש:

סוגיא דשמעו בו שמת חלק ט' תד"ה מאי פסקא

בד"ה מאי פסקא כו' אלא אשתו ובניו סמוכין על שלחנו כו' עכ"ל דבניו ובנותיו אם אין סמוכין על שלחנו ולא משרה אותן על ידי שלישי לא איצטריך ליה למתני דאין יורדין לנכסיו לזונן כיון דבחייו אינו חייב לזונן והא חזינן ביה דלא פרנסן גם כשהיה בביתו אבל בסמוכין על שלחנו או במשרה סד"א לירד לנכסיו לזונן דחזינן ביה דניחא ליה לזונן וק"ל:

- 1) קבענו בחלק א' דמי שהלך למדינת הים ולא שמעו בו שמת לשמואל אין פוסקין מזונות לאשתו ומפרש רב זביד דהיינו טעמא דשמואל דשמא צררי אתפסה

(2) המשך דגמרא כמבואר בתוספות – תא שמע שלא כשמואל דתניא מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות ב"ד יורדים לנכסיו וזנין ומפרנסין לאשתו אבל לא בניו ובנותיו – אמר רב ששת במשרה את אשתו על ידי שלישי ולכן ליתא לחשש צררי – אי הכי בניו ובנותיו נמי

(3) תוספות לביאור "אי הכי בניו ובנותיו נמי" – אי אמרת בשלמא שלא כשמואל דברייתא לא איירי במשרה אשתו על ידי שלישי אלא אשתו ובניו סמוכין על שולחנו ניהא דאשתו מפרנסין הואיל והוא חייב לזונה – אבל בניו ובנותיו דאינו חייב במזונותיהן אין לירד לנכסיו לפרנסם דבקל יש לחוש שמא התפיסם צררי והניח להם מעות לפרנסם עד שישוב אף על גב דלגבי אשתו לא חיישינן לצררי

(4) מהרש"א – להכי נקטו תוספות אשר בניו ובנותיו נמי סמוכין על שולחנו דאלו אין סמוכין על שולחנו ולא משרה אותן על ידי שלישי לא איצטריך ליה למתני דאין יורדין לנכסיו לזונן כיון דבחייו אינו חייב לזונן והא חזינן ביה דלא פרנסן גם כשהיה בביתו אבל בסמוכין על שולחנו או במשרה סלקא דעתך אמינא לירד לנכסיו לזונן דחזינן ביה דניחא ליה לזונן

דף קז:

רש"י ד"ה איהי דאפסדה

עין בסוגיא דשמעו בו שמת חלק ג'

רש"י ד"ה חנן

בד"ה חנן כו' אבל אם הלוח את האשה מעות למזונותיה ע"מ כו' הא לא מיאנה משלם עכ"ל זו היא דעת הר"ף דלא אמרינן הניח מעותיו על קרן הצבי אלא בפרנסה מעצמו אבל בלוחה ואכלה חייב לשלם ולא כדברי התוס' דאינו חייב לשלם אא"כ פסקו לה בית דין והא דלא מיאנה משלם היינו בפסקו לה בית דין כמ"ש התוס' לעיל ולקמן כמ"ש הרא"ש כל זה באורך ע"ש:

סוגיא דשמעו בו שמת חלק י' תד"ה עמד בדין וברח

תוס' בד"ה עמד בדין כו' וי"ל דבחלה נמי קנסינן ליה משום דלא כנס כו' עכ"ל הא דלא קשיא הכא לפירוש ר"ח אם כן מאי פריך הואיל ומשום קנס מתפרנסת כמו שהקשו לעיל לפרש"י נראה משום דקנס דהכא משום דלא כנסה מיד דאז היה חייב במזונותיה השתא נמי חייב ושפיר פריך דבברח היבם ליכא למקנסיה מהאי טעמא דאימא דהניח לה צררי משא"כ בחלה אבל לפרש"י לעיל דמשום דלא כנסה ליכא למקנסיה דא"כ בחלה נמי יהא חייב אלא דוקא בברח איכא למקנסיה משום דרוצה לעגנה קשיא להו שפיר מאי פריך ודו"ק:

(1) המשך דגמרא

(א) קשיא לשמואל קתני דהיבמה ג' חדשים הראשונים ניזונת משל בעלה מיכן ואילך אינה ניזונת לא משל בעלה ולא משל יבם עמד בדין וברח ניזונת משל יבם – הרי שפוסקין מזונות ליבמה מנכסי היבם ויש ללמוד מכאן גם לאשה שהלך בעלה למדינת הים שפוסקין לה מזונות וקשה לשמואל שסובר שאין פוסקין מזונות לאשת איש דחיישינן לצררי ולשמא אמר לה בעלה צאי מעשה ידיך למזונותיך כמבואר לעיל בחלק א'

(ב) תירוץ – אמר לך שמואל לגבי יבם למאי ניהוש לה להאי אי משום צררי לא מיקרבא דעתיה לגבה אי משום מעשה ידיה לא משתעבדא ליה שאף שחייב לזונה מכל מקום אין מעשה ידיה שלו עד שייבם

(2) תוספות

- (א) בפרק החולץ פירש רש"י דוקא ברח ניזונת משל יבם אבל חלה הוא או חלתה היא אינה ניזונת משל יבם ומשמע לפי דבריו דבברח קנס הוא ולכן ניזונת מה שאין כן בחלה דלית למיקנסי' ולכן אינה ניזונת
- (ב) קשיא לרש"י – אם כן דבקנס תליא מילתא מאי קפריך לשמואל מהך דיבם להך דאשת איש בסוגיא דידן דשאני יבמה דניזונת משום דקנסינן ליבם
- (ג) תירוץ לרש"י – אי חיישינן כולי האי לצררי כדחייש שמואל לא היה לקונסו כל כך דהוי לן למינקט דאתפסה צררי
- (3) המשך תוספות

- (א) רבינו חננאל מיייתי מירושלמי דהוא הדין בחלה יבם דניזונת משלו
- (ב) קשיא – מאי שנא ארוס דאמרינן לחד לישנא בפרק קמא אשר הגיע זמן ולא נשאו וחלה הוא אינו מעלה לה מזונות
- (ג) תירוץ – שאני יבם דקנסינן לי' שהיה לו לכנוס מיד אחר הגעת הזמן אחר שלשה חדשים אבל גבי ארוס כשחלה לפני שהגיע זמן (כמבואר בחלק יא' להלן) מאי הוה ליה למיעבד ולכן אין מעלה לה מזונות
- (4) מהרש"א

- (א) קשיא – למה לא מקשי לפירוש רבינו חננאל כעין דמקשי לפירוש רש"י כיון דבקנס תליא מילתא מאי קפריך לשמואל מהך דיבם להך דאשת איש שהלך בעלה למדינת הים דשאני יבם דמתפרנסת משום דקנסינן ליבם
- (ב) תירוץ

- (i) ההיא קנס דחלה ליבם לפי רבינו חננאל היינו משום דלא כנסה מיד וכיון דאלו כנסה מיד היה חייב במזונותיה השתא נמי חייב אבל בברח היבם ליכא למקנסיה מהאי טעמא דאימא דהניח לה צררי ולכן מקשי שפיר לשמואל מן ברח דלאו בקנס תליא מילתא ואף על פי כן חייב לזון לאשת איש ולא חיישינן לצררי
- (ii) אבל לפרש"י (דבחלה אין היבם חייב) ליכא למימר דבברח קנסינן לי' משום דלא כנסה דאם כן בחלה נמי יהא חייב אלא דוקא בברח איכא למקנסיה משום דרוצה לעגנה (ואשר היא קנסה דרוצה לעגנה אין לה מקום בחלה) – ולכן קשיא להו שפיר דמאי פריך לשמואל לאשת איש שהלך בעלה למדינת הים (אשר היא קנסה דרוצה לעגנה אין לה מקום לו לבעלה דהרי לא ברח) מיבם דבברח קנסינן אותו משום דרוצה לעגנה

סוגיא דשמעו בו שמת חלק יא' תוספות בא"ד דאי חלה הוא

בא"ד דאי חלה הוא אחר כך פשיטא דאין להפסידה כו' עכ"ל ר"ל התם גבי הגיע זמן דקתני הגיע זמן ולא נשאו חייב לזונה כיון שכבר נתחייב לזונה מיד בהגיע זמנה פשיטא דלא מפקע שיעבודה בחלה הוא כמו באשתו גמורה דלא מפקע שיעבודה בחלה הוא אבל ביבמה לא שנינו בשום מקום דחייב לזונה כשהגיע זמנה אלא בברח אחר שעמד בדין ודומיא דהכי לפרש"י בחלה לא ולפירוש ר"ח נמי דה"ה חלה מכל מקום לא הוה פשיטא ומיהו לא הוה צריכי להכי דאי נמי דאיירי התם נמי בחלה אחר כך תקשי לפרש"י תפשוט התם מהכא דחלה לא כיון דלא אסיק אדעתיה האי תירוצא שכתבו דשאני יבמה דלא אגידה כו' אלא דהאמת קאמרי דהתם בחלה אח"כ פשיטא דאין להפסידה אחר כך כיון שנתחייב כבר בהגיע זמן ודו"ק:

(1) הקדמת מהרש"א לתוספות

(א) בהך דפרק קמא לארוס דקתני הגיע זמן ולא נשאו חייב לזונה ומיבעיא להו חלה מהו – מוכרח דמיבעיא להו דיקא בחלה קודם הגעת זמן דאלו חלה לאחר הגעת זמן פשיטא דשיעבודה דחל מכבר כשהגיע זמן לא מפקע בחלה הוא כמו באשתו גמורה דשיעבודה דחל מכבר לא מפקע בחלה הוא

(ב) אבל ביבם לא שנינו בשום מקום דחייב לזונה כשהגיע זמנה אלא בברח אחר שעמד בדין ולכן מצי רש"י להסיק אשר ביבם חלה לא אפילו לאחר דעמד בדין וכו' כמבואר בחלק י' – ולאידך גיסא הגם דמהא דארוס מעלה מזונות לאחר שהגיע זמן לא מוכרח ואינו פשיטות דיבם בחלה לאחר שעמד בדין מעלה מזונות מכל מקום ליכא להקשות כלום לרבינו חננאל דנוקט לפי הירושלמי דבקושטא יבם שחלה לאחר שעמד בדין מעלה מזונות

(2) תוספות

(א) קשיא לרש"י דמפרש ביבם דוקא ברה אבל חלה לא – תיקשי בפרק קמא אמאי לא פשיט לגבי ארוס דחלה קודם שהגיע זמן לא מהך דיבם – וכל שכן הוא דהא ביבם אף על פי שפשע קצת שהיה לו לכונסה מיד אחר שעמד בדין ואף על פי כן בחלה אין לה מזונות כל שכן בארוס דחלה קודם שהגיע זמן ומאי הוה ליה למיעבד

(ב) תירוץ – שאני יבמה דלאו אגידא ביה כולי האי כמו ארוסתו ואינה עומדת כל כך לכונסה לא מיחייב מזונות כולי האי ולכן מיבעיא להו בפרק קמא אלו מיהת בארוס דאגידא ביה חייב במזונותיה

(3) המשך מהרש"א

(א) קשיא לתוספות – בדאכתי לא אסיק אדעתיהו האי תירוץא שכתבו דשאני יבמה דלא אגידא כו' – תיקשי דלהקשות קושיתיהו לשיטת רש"י לא הוי צריכין לקבוע אשר בארוס מיירי דיקא בשחלה קודם שהגיע זמן – דאי נמי דמיבעיא בארוס בחלה אחר כך בדפשע קצת הוי יכולין להקשות לרש"י תפשוט התם בארוס דחלה לא בדרך מה מצינו מן יבמה דאיירי נמי בפשע קצת

(ב) תירוץ – תוספות לאמת קאמרי דארוס בחלה אחר כך פשיטא דאין להפסידה כיון שנתחייב כבר בהגיע זמן – ואין הכי נמי דהיו תוספות מקשי קושיתיהו אף אלו שלא כאמת היו אוקמי מיבעיא דגמרא בארוס אף בחלה לאחר שהגיע זמן

תוספות ד"ה הני מאני דקוניא

בד"ה הני מאני כו' ועוד אמר רבי מדמסיק כו' משום דמצרפי פירוש שמעורב בהן כו' עכ"ל זו הראיה מפורשת בתוספות פרק אין מעמידין דהא בשלנו איכא יורקא ולא מצרפי עכ"ל ע"ש וק"ל:

תוספות ד"ה חנן אומר

בד"ה חנן אומר כו' וקשה אם כן אפילו שכרו לא יהא לו דהא תנן כו' דדמי חמורו אינו חייב לשלם לפי שהוא בפניו כו' עכ"ל יש לדקדק מי הכריחם לכל זה אמאי לא תקשי להו בפשיטות כיון דלא שייכא תקנת חכמים בפניו ולכך לא משלם לו כל הפסידות אם כן אפילו שכרו לא יהא לו כדין כל מבריה ארי ויש ליישב לפי ר"ת דפורע חובו [דמקרי] מבריה ארי בפרק אין בין המודר דוקא בפרנסת אשתו הוא דקאמר משום שיכולה לצמצם ולפרנס דהשתא ליכא לאוכוחי למפטר מבריה ארי בדאיכא פסידא אלא שבאו להוכיח מיהת מהך דנפלה לגינה כו' ולמיפטר משום מבריה ארי מדעתו בדליכא פסידא אם כן כיון דבפניו חשבינן כאילו לית ליה פסידא ואינו משלם לו חמורו שכרו נמי לא ישלם לו משום (דהוי מבריה ארי ושכרו נמי לאו משום) {דליכא} פסידא ובהכי ניחא מה שכתבו ומשמע לישנא קמא מדעתו אף על גב דאית ליה פסידא פטור וע"כ לא אפשר לפרש כן כו' אדרבה תקשי

להו דע"כ מדעתו אף על גב דאית ליה פסידא פטור כמו פורע חובו כמו שהקשו התוספות בפ' הכונס לתירוץ דא"נ מבריה ארי לית ליה פסידא ולפירוש ר"ת ניחא דלא קשיא להו הכא מפורע חובו ומיהו גם [למה] שכתבו לעיל לחלק דלא שייכא תקנת חכמים בפורע חובו ניחא נמי דלק"מ מפורע חובו ודו"ק:

(1) הקדמה

(א) משנה דידן – מי שהלך למדינת הים ואשתו לוותה ואכלה ועמד אחד ופירנס את אשתו חנן אומר איבד את מעותיו

(ב) גמרא בפרק אין בין המודר – היינו טעמא דחנן דמבריה ארי בעלמא הוא

(ג) גמרא בהשוכר את הפועלים – שומר חנם ששילם שכר לקדם ברועים ובמקלות חוזר ונוטל השכר מבעל הבית

(2) משנה בהגזול בתרא – שטף נהר חמור ראובן וחמור שמעון – של ראובן יפה מנה ושל שמעון מאתים והניח ראובן שלו והציל את של שמעון – לא משלם שמעון אלא שכר טירחא דראובן

(3) שיטת תוספות

(א) בהך דהשוכר את הפועלים משלם בעל הבית שכר ששילם שומר חנם משום תקנת חכמים שיעסוק להבריה את הארי

(ב) בהך דהגזול בתרא איירי בהציל ראובן חמורו של שמעון בפניו של שמעון – ובפניו ליכא תקנת חכמים מטעם שאינו מענינו – ולכן אין ראובן אלא מבריה ארי בעלמא ופטור שמעון מלשלם לראובן על חמורו שטבע

(ג) רבי דבעל התוספות – בפורע ראובן חובו של שמעון נמי ליכא תקנת חכמים ולכן פטור שמעון דראובן מבריה ארי בעלמא הוא

(4) שיטת רבינו תם

(א) ליתא לדין הברחת ארי אלא בגוונא כעין הך דחנן דאין הדבר ברור שהיה מתחייב הבעל מזונות שמא היה יכול להפטור שהאשה עצמה היתה מצמצמת אם לא היתה מוצאה מי שממציא לה מעות – אבל בעלמא חייב שמעון לשלם בדאיכא הפסד לראובן כגון בפורע ראובן חובו של שמעון – וכן בהך דהשוכר את הפועלים לגבי שכר ששילם שומר חנם לאחרים דאותו שכר ששילם לאחרים חשיב הפסד

(ב) מיהת הך דהגזול בתרא שאני דלא משלם שמעון לראובן על חמור ראובן שטבע משום דאיירי בגוונא דהציל ראובן חמורו של שמעון בפניו של שמעון ולכן לא חשיב הפסד

(5) המשך תוספות – בפרק הכונס דנין לישנא קמא ולישנא בתרא דגמרא בדין פרתו של שמעון שנפלה לגינתו של ראובן – ומסקי תוספות לפי הני לישני דבגוונא דראובן הציל מדעתו ולית לי' פסידא לא משלם שמעון אפילו שכר טרחו דראובן דשכר טרחו לא מיקרי "הפסד" (שלא כשכר ששילם שומר חנם לאחרים בהך דהשוכר את הפועלים דמיקרי הפסד) – ולכן מקשי תוספות למה משלם שמעון שכר טרחו דראובן בהך דהגזול בתרא בהציל ראובן חמורו דשמעון

(6) מהרש"א

(א) קשיא – לשיטת תוספות קבענו דהך דהגזול בתרא איירי בשטף נהר בפניו של שמעון ובפניו ליכא תקנת חכמים – ותיקשי למה איצטרכי להו לתוספות למיסמך על הך דפרק הכונס להקשות קושיתיהו – הרי מציי תוספות להקשות בפשיטות דכיון דליכא תקנה ליפטר שמעון מצד הברחת ארי אפילו לשכר טרחא דראובן

(ב) תירוץ

(i) אין הכי נמי אשר לשיטת תוספות דבתקנה תליא מילתא מציי תוספות להקשות ככה בפשיטות – אבל לרבינו תם דבהפסד תליא מילתא אי לאו מסקנא דתוספות בפרק הכונס היינו יכולין למימר דאין הכי נמי אשר טביעת חמור דראובן לא מיקרי "הפסד" מחמת דשטף נהר בפניו של שמעון אבל מכל מקום טרחה דראובן מקרי "הפסד"

(ג) והא ראי' דתוספות בשיטת רבינו תם עסקי

(i) דבתוך שקלא וטריא דתוספות בלישנא קמא דגמרא בהכונס מקשי תוספות דמטעם שאינו מעניינו ליכא למימר אשר ראובן המבריה ארי מדעתו אף על גב דאית לי' פסידא פטור שמעון מלשלם

(ii) השתא

(1) אלו בשיטת תוספות עסקי תיקשי על קושייתם דודאי יתכן דפטור מלשלם דהרי לשיטת תוספות בראובן הפורע חובו של חבירו פטור שמעון מלשלם כדקבע רבי דבעל התוספות ד פורע חובו ליכא תקנת חכמים ופטור מלשלם – ואכן קושיא כעין זו מקשי תוספות בפרק הכונס

(2) אבל לרבינו תם מובן קושיית תוספות דהרי קבענו לשיטתו דחייב שמעון לשלם לראובן הפורע חובו של שמעון

דף קח.

תוספות ד"ה ובמקום שנוטלין שכר

[דף קח עמוד א] בד"ה ובמקום שנוטלין כו' ואם אין המחזיר רוצה לקבל שכר כו' עכ"ל דאע"ג דשרי לו לקבל אינו רוצה לקבל שכר המצוה שעשה ומתוקמא שפיר בכה"ג אבל בהיפוך בנכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר ואין נכסיו אסורין על בעל אבידה לא מתוקמא שפיר דאמאי אין בעל אבידה מעכבו וק"ל:

(1) משנה – המודר הנאה מחבירו שוקל לו את שקלו ופורע את חובו ומחזיר לו אבידתו ובמקום שנוטלין שכר תפול הנאה להקדש

(2) רש"י – ומחזיר לו אבידתו – אם ראה חמורו תועה מותר להשיבו ובמקום שנוטל המחזיר שכר על טורח השבתה תפול הניית השכר להקדש שהרי שניהן מודרין בהנאה זה מזה

(3) תוספות כמבואר במהרש"א – ובמקום שנוטלין שכר תפול ההנאה להקדש –

(א) בין בשנכסי שניהם אסורין זה על זה דמשום הכי תפול הנאה להקדש דלא מצי מחזיר ליטול שכר ולא מצי בעל אבידה לעכב לאותו שכר

(ב) בין בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה אבל נכסי בעל אבידה אינן אסורין על המחזיר – ובגוונא זו הגם דמן הדין שרי למחזיר לקבלו מכל מקום אם המחזיר אינו רוצה לקבל שכר המצוה אז בעל אבידה אינו יכול לעכבו ותפול הנאה להקדש

(4) המשך מהרש"א – אבל בהיפוך בנכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר (ולא רשאי מחזיר לקבל שכר) ואין נכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה לא מתוקמא שפיר דאמאי לא מעכב בעל אבידה לשכר שלא שילם למחזיר

תוספות ד"ה על העתיד לגבות

בד"ה ועל העתיד כו' ועל הגבוי כו' ונאבד מיד השליח לאחר שנתרמה התרומה דאי כו' עכ"ל לא קאי אלא על הגבוי שנאבד מיד השליח אבל האבוד מיד גבאי אף קודם שנתרמה אינו באחריות הבעלים כמ"ש התוספות בפרק הזהב וק"ל:

תוספות ד"ה הא מני

בד"ה הא מני כו' ולא דמי לעושה לו מלאכה דאסור אף על גב דלא מצי תבע ליה כו' עכ"ל יש לדקדק אמאי לא מצי תבע ליה מיניה שכרו דאפילו יורד שלא ברשות ועושה מלאכת חבירו נותן לו מה שהנהו כמ"ש התוספות לעיל ודוחק לפרש דלכך לא מצי תבע ליה השתא דנדור נאסר במלאכתו ולא נהנה ממלאכתו כלום דאם כן לא הוי דומיא דפורע חובו דהתם לא מצי תבע ליה כלל אפילו בלא נדר ויש ליישב דבריהם בנודר ממעשה ידי אשתו דנאסר במלאכתה אף על גב דהיא לא מצית תבעה ליה אשכרה אף בלא נדר דמעשה ידיה שלו והוה ממש דומה לפורע חובו דבלאו נדר נמי לא מצי תבע ליה דהוי מברית ארי ודו"ק:

(1) גמרא – תנן התם המודר הנאה מחבירו (ראובן אסר לשמעון ליהנות מראובן) פורע ראובן את חובו של שמעון אף על גב דמרויח ראובן לשמעון דהא מני חנן היא דאמר איבד את מעותיו

(2) תוספות לביאור דגמרא – הא מני חנן היא דאליב' בגוונא דראובן פורע חובו של שמעון לא מצי ראובן לתבוע תשלומין משמעון לפי שלא מהנהו ראובן מדידי' לדידי' אלא בגרמא בעלמא דהוי מברית ארי – וכיון דאינו אלא גרמא בעלמא לא מיתסר נמי בנדר – ולא דמי לראובן שעושה מלאכה לשמעון המודר ממנו דאסור אף על גב דלא מצי תבע ליה מיניה

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אמאי לא מצי ראובן תבע ליה משמעון שכרו אם עושה מלאכתו – הרי אפילו אלו יורד ראובן שלא ברשות ועושה מלאכת שמעון נותן לו שמעון מה שהנהו

(ii) ודוחק לפרש דלכך לא מצי תבע ליה השתא דנדור שמעון מליהנות מן ראובן ולא נהנה ממלאכתו כלום דאם כן לא הוי דומיא דפורע חובו כל עיקר דהתם לא מצי תבע ליה כלל אפילו בלא נדר כדביארנו

(ב) תירוץ – כיוונו תוספות לראובן המודר ליהנות ממעשה ידי' של אשתו (כעין שמעון המודר ליהנות מן ראובן) דנאסר ראובן במלאכת אשתו (שלא כשמעון דשרי לי' ליהנות מפריעת חובו על ידי ראובן) אף על גב דאף בלא נדר לא מצי אשתו לתבוע שכרה (דמעשה ידי' לבעלה) ודומה בזה לפורע חובו דאף בלא נדר לא מצי ראובן תבע משמעון – ואין דיניהן שוין אלא משום דפורע חובו מהנהו ראובן לשמעון בגרמא בעלמא מה שאין כן בהך דמעשה ידי' דאשתו דמדידה לדידי' קא מתהני

תוספות בא"ד הביא ראה

הביא ראי' מן הירושלמי דה"ה בשאר חובין דגרסינן כו' ואור"ת דע"כ פליג כו' עכ"ל דברי הירושלמי גם דברי ר"ת עליו מבוארים יותר בדברי הרא"ש ע"ש:

דף קח:

תוספות ד"ה אמר רבא

[דף קח עמוד ב] תוס' בד"ה אמר רבא דעסיק כו' ולהכי פריך מאן כו' אבל כו' בבנים קטנים כו' עכ"ל ר"ל דע"כ לדברייך תמיהת אדמון אינו רק לעוסק בתורה וזהו דוחק דאדמון סתמא קמתמה אף על שאינו עוסק בתורה וכ"כ מהרש"ל מיהו ק"ק להאי תירוצא דאכתי קשה בגדול העוסק בתורה אמאי הבנות יזונו והבן יחזור על הפתחים כיון דמצוה לזון הבנות ק"ו לבן העוסק בתורה כדאמרינן התם ויש ליישב ודו"ק:

(1) משנה

- (א) מי שמת והניח בנים ובנות בזמן שהנכסים מועטים הבנות יזונו והבנים יחזרו על הפתחים ומפסידין
- (ב) אדמון אומר בשביל שאני זכר הפסדתי
- (2) גמרא – מאי קאמר – אמר אביי הכי קאמר בשביל שאני זכר וראוי לעסוק בתורה הפסדתי – אמר ליה רבא מאן דעסיק בתורה הוא דירית מאן דלא עסיק בתורה לא ירית בתמי'
- (3) תוספות כמבואר במהרש"א
- (א) קשיא – מאי קמתמה רבא אין הכי נמי דבנים דעוסקין באורייתא יש להן ייפוי כח בירושה כדאמר בפרק נערה מצוה לזון את הבנות וקל וחומר לבנים דעוסקין בתורה
- (ב) תירוך דיש מפרשים
- (i) הכא מיירי בבנים גדולים ולהכי פריך מאן דעסיק כו' דבקושטא או דעוסקין בתורה או דלא עוסקין בתורה אבל בהך דפרק נערה בבנים קטנים מיירי משום דכולם עומדים לעסוק בתורה ולהכי לא פריך התם "מאן דעסיק ומאן דלא עסיק" דכולם עומדים לעסוק בתורה ואין מחלקין בין בן לבן
- (ii) עכשיו אביי אית לי' אשר אדמון מעדיף אותן בנים גדולים דעוסקין בתורה לגבי בנים גדולים דלא עוסקין בתורה ולכן מקשה רבא דדוחק למימר אשר להא כיוון אדמון באמרו "וכי בשביל שאני זכר הפסדתי" דהרי בלשון זה לא משמע דמחלק אדמון בין בן לבן אפילו בין בן גדול דעוסק בתורה ובן גדול דאינו עוסק בתורה
- (4) המשך מהרש"א – קשיא – אין הכי נמי דמלישנא דאדמון לא משמע דמעדיף בנים גדולים העוסקין בתורה – אבל סוף סוף בהאי דנערה מסקינן דמצוה לאב לזון את הבנות וקל וחומר לבנים קטנים דראוי לעסוק בתורה כדביארנו – ומוכן דמכל שכן דמצוה לזון אותן בנים גדולים דבקושטא עוסקין בתורה – ותיקשי אפילו לרבא מאי שנא דבמשנה דידן יחזרו על הפתחים אף בנים גדולים דעוסקין בתורה

תוספות ד"ה שמע מינה

בד"ה שמע מינה מזרבנן כו' שאינו יודע התלמוד אמאי הוי נקט האי לישנא דכדי שמן ומיהו כו' עכ"ל ר"ל המקשה הכא ש"מ מזרבנן כו' לא ידע הא דמסיק הא דנקט כדי שמן משום דפליגי ביש בלשון הזה לשון קנקנים אלא דהוה ס"ד דנקט כדי שמן משום דפליגי בהא אי הוה כרימון בקליפתו או לא ואהא קשיא להו לבתר דידע המקשה דיש לפרש דפליגי ביש בלשון הזה כו' לא ניחא ליה לאוקמא דפליגי אי הוה כרימון בקליפתו ומקשה לר"ח בר אבא ואפ"ה משני כו' ויש לדקדק דאימא דודאי לבתר דידע דיש לפרש דפליגי ביש בלשון הזה לא ניחא ליה לאוקמא דפליגי אי הוה כרימון בקליפתו אלא דלכ"ע הוה כטוענו רימון בקליפתו והמתרץ לא השיב לו דפליגי באם הוה כרימון בקליפתו אלא דלכ"ע הוה כרימון בקליפתו אם טענו בהדיא שמן וקנקנים דהשתא פליגי נמי ביש בלשון הזה קנקנים ולכך לאדמון דיש בלשון הזה לשון קנקנים וה"ל כטוענו רימון בקליפתו ולרבנן אין בלשון הזה לשון קנקנים ולא הוה כטוענו רימון בקליפתו ויש ליישב דאי לכ"ע הוה כטוענו רימון בקליפתו לא הוה לן למימר נמי דאין בלשון הזה לשון קנקנים ודו"ק:

(1) הקדמה

- (א) נשבעין שבועת מודה במקצת בדאיכא הודאה במקצת הטענה
- (ב) טענו חטין ושעורין והודה לו באחד מהן לר' חייא בר אבא פטור משבועה – לרב נחמן חייב

- (2) משנה – הטוען את חבירו עשרה כדי שמן והודה בקנקנים אדמון ואמר הואיל והודה במקצת הטענה ישבע וחכמים אומרים אין הודאה ממין הטענה ולא ישבע
- (3) גמרא – שמע מינה לרבנן טענו חטין ושעורין והודה בשעורין פטור כשיטת ר' חייא בר אבא ושלא כשיטת רב נחמן
- (4) תוספות כמבואר במהרש"א
- (א) קשיא – תימה מאי פריך לרב נחמן מדרבנן והלא איכא אדמון דקאי כוותיה
- (ב) תירוץ – מדאדמון נמי פריך דמדלא נקט אדמון דחייב אלא בכדי שמן משמע דאדמון מודה בחטין ושעורים דלא הוי הודאה ממין הטענה ומיפטר ודשאני כדי שמן דהוה הודאה ממין הטענה דכרימון בקליפתו דמי – ורבנן פליגי עליו דסבירא להו דאפילו כדי שמן לא הוי כרימון בקליפתו ולא הוה הודאה ממין הטענה
- (5) המשך דגמרא
- (א) רבא אומר דמסתבר ביותר דאדמון ורבנן תרוייהו אית להו דבחטין ושעורין חייב כרב נחמן – והא דמשנה איירי דיקא בכדי שמן אינו אלא לבאר אשר לרבנן שונה כדי שמן להיתר משום דסברי (שלא כאדמון) דאין בלשון הזה לשון קנקנים ודלא טוענו קנקנים כל עיקר
- (ב) מקשן – לימא דהוי תיובתא לר' חייא בר אבא דפוטרי בחטין ושעורים
- (6) המשך תוספות
- (א) קשיא למקשן – הרי אכתי מצי ר' חייא בר אבא למימר דפליגי באלו הוי כדי שמן כרימון וקליפתו
- (ב) תירוץ לבאר קושיא דמקשן – לבתר דידע המקשן דיש לפרש דפליגי ביש בלשון הזה כו' לא ניחא ליה למימר דפליגי אלו הוה כדי שמן כרימון בקליפתו
- (7) המשך דגמרא כמבואר בהמשך תוספות – תירוץ בדוחק קצת לתרץ קושיא דמקשן – שלא כדברי מקשן בקושטא אכתי מצי ר' חייא בר אבא לפרש דאדמון ורבנן פליגי באלו כדי שמן הוי כרימון בקליפתו
- (8) מהרש"א
- (א) קשיא – למה לא פירשו תוספות דאף תרצן לבתר דידע דיש לפרש דפליגי באלו יש בלשון הזה לשון קנקנים לא ניחא ליה לאוקמא דפליגי אי הוה כרימון בקליפתו – אלא דלכולי עלמא אם טענו בהדיא שמן וקנקנים הוה כטענו רימון בקליפתו – ופליגי באלו בכדי שמן יש בלשון הזה קנקנים – ולאדמון חייב דסבירא לי' דיש בלשון הזה לשון קנקנים ולגבי הודאה הוי לי' ממין הטענה כטוענו רימון בקליפתו ולרבנן פטור שאין בלשון הזה לשון קנקנים ולא טוענו קנקנים כל עיקר – אבל בחטין ושעורין דלא הוי כרימון בקליפתו לכולי עלמא לא הוי הודאה ממין הטענה ופטור
- (ב) תירוץ – אלו כולי עלמא סבירא להו אשר שמן וכדים כגוף אחד הן כרימון בקליפתו לא מסתבר אשר רבנן יאמרו אשר כדי שמן אין בלשון הזה לשון קנקנים

דף קח:

סוגיא דהפוסק מעות חלק א' תד"ה הפוסק

בד"ה הפוסק כו' הואיל ופסק במעמדה הוי תנאי גדולה כו' ומסיק כופין לבעל כו' עכ"ל ושפיר קאמר תנא בד"א בגדולה כו' אמתני' ובפסק האב ודלא כפירוש רש"י לקמן דאברייטא קאי וק"ל:

(1) משנה לפי שיטת רש"י

- (א) רישא – הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל לרבנן תשב עד שתלבין ראשה לאדמון אומרת או כנוס או פטור
- (ב) סיפא דאדמון – אומרת דאין הכי נמי אלו פסקתי לעצמי אשב עד שתלבין ראשי
- (2) משנה לפי שיטת תוספות על פי ירושלמי
- (א) הפוסק מעות לחתנו במעמדת בתו לרבנן תשב עד שתלבין ראשה לאדמון אומרת או כנוס או פטור
- (ב) הפוסק מעות לחתנו שלא במעמדת בתו לכולי עלמא אומרת או כנוס או פטור
- (3) ברייתא א'
- (א) היכא דפסק אב לכולי עלמא אומרת או כנוס או פטור
- (ב) על מה נחלקו על שפסקה היא על עצמה דתנא קמא אומר תשב עד שתלבין ראשה אדמון אומר שהיא אומרת לבעל או כנוס או פטור
- (4) ברייתא ב' לפי דרך "איפוך" בהוה אמינא דגמרא – במה דברים אמורים דתשב ותלבין בקטנה אבל בגדולה כופין לאב דתנאה תנאי
- (5) רש"י – ברייתא ב' אברייתא א' קאי ולא אמשנה דלשיטת רש"י חוץ מתנא קמא דברייתא א' ליכא תנא דאית לי' דתשב ותלבין מחמת שפסקה ותנאה תנאי
- (6) תוספות לפי שיטתייהו במשנה לירושלמי דתשב ותלבין לרבנן דיקא בפסק אב במעמדה – מציי לאוקי ברייתא ב' נמי אמשנה ככה – במה דברים אמורים דתשב ותלבין בקטנה אבל בגדולה כופין לאב דתנאה (שעשיתה בזה שפסק אב במעמדה) תנאי

דף קט.

סוגיא דהפוסק מעות חלק ב' רש"י ד"ה במה דברים אמורים

[דף קט עמוד א] בפרש"י בד"ה בד"א אברייתא קאי עכ"ל משום דמשמע ליה הא דגדולה תנאה תנאי בפסקה לעצמה ולא כמ"ש התוספות בשם הירושלמי דאירי מתני' בפסק במעמדה ולכך הוי תנאה דגדולה תנאי ושפיר קאי אמתניתין מיהו יש לדקדק דנהי דמשמע ליה לרש"י דתנאי גדולה הוי תנאי בפסקה לעצמה דוקא מכל מקום מצי קאי אמתניתין שאמר אדמון יכולה כו' אילו אני פסקתי לעצמי אשב כו' ואהא קתני בד"א בגדולה כו' דהשתא ניהא טפי דקאי אדברי אדמון דהלכתא כוותיה אבל אי קאי אברייתא לא קאי אלא אתנא קמא ויש ליישב דע"כ פסיקא ליה לתלמודא דקאי אברייתא דאי אמתניתין היכי בעי למימר אילימא כופין לאב איפכא מבעיא ליה דמשמע דאי הוה תני איפכא בד"א שפסקה לעצמה תלבין כו' בקטנה אבל בגדולה כופין לאב לכ"ע משום דתנאה תנאי הוה ניהא וזה אינו דאם כן מהאי טעמא מכ"ש ברישא בפסק האב דתנאו תנאי וכופין אותו ואמאי קתני תלבין אבל אברייתא ניהא דבפסק האב לא תשב ותלבין אלא שאומרת מה אני יכולה לעשות וכופין הבעל ולא איצטריך לומר כופין לאב ודו"ק:

(1) המשך מהרש"א

(א) קשיא – אף לרש"י יכול להיות דברייתא ב' קאי אמשנה בסיפא דאדמון דאומרת דאין הכי נמי אילו אני פסקתי לעצמי אשב עד שתלבין ראשו וכו' ועלה קאי ברייתא ב' (לפי איפוך דהוה אמינא דגמרא) ככה – "במה דברים אמורים דאלו פסקה שתשב ותלבין בקטנה אבל בגדולה כופין לאב לשלם דתנאה תנאי" – ודרך זה ניהא טפי דקאי אדברי אדמון דהלכתא כוותיה אבל אי קאי ברייתא ב' דיקא אברייתא א' לא קאי אלא אתנא קמא דברייתא א' דקבענו דדיקא תנא קמא דברייתא א' אית לי' דתשב ותלבין

ב) תירוץ מהרש"א

(i) מלשון הוה אמינא דגמרא אשר בו קיימינן משמע דנוקטין דברייתא ב' מילף אשר לכולי עלמא (כלומר אף לרבנן) בפסקה איהי כופין אב לשלם – ולכן אלו אוקמת ברייתא ב' אסיפא דמשנה לאדמון אשר בפסקה איהו תשב ותלבין דיקא בקטנה אבל בגדולה כופין אב לשלם נמצא דרבנן דמשנה מודי לאדמון דבגדולה שפסקה איהי כופין אב לשלם – ותיקשי לרבנן דמשנה דהם גופייהו סבירא להו ברישא דמשנה לפי שיטת רש"י אשר אפילו בפסק אב גופי' אין כופין לו לשלם אלא תשב ותלבין

(ii) אבל אלו קאי ברייתא ב' אברייתא א' לא קשה מידי כיון דלברייתא א' לכולי עלמא בפסק אב אומרת כנוס או פטור אין צורך למימר בזה דכופין אב לשלם כיון דעל כל פנים לא תשב ותלבין

סוגיא דהפוסק מעות חלק ג' תוספות ד"ה תשב

תוס' בד"ה תשב עד כו' ורבי שמע דבירושלמי מוקי כו' ואני חפשתי כו' עכ"ל כצ"ל:

תוספות ד"ה שני דברים

בד"ה שני דברים כו' ולא כיוצא בו כלומר בדינין אחרים הדומין כו' עכ"ל ולפירוש זה גרסי' לקמן בשמעתין יש מהן שאין הלכה כמותו ולא כיוצא בו דהכי בעי למימר מעיקרא בכל ז' דברים וק"ל:

(1) גמרא כמבואר בתוספות לשיטת רבינו חננאל

א) בהוה אמינא אמר ר' זירא אמר רבה בר ירמיה שני הדברים שאמר חנן ובהם חלק על חכמים והכריע רבן יוחנן בן זכאי כמותו בהם אכן הלכה כמותו כחנן וכיוצא בו בדינין הדומין לשני דברים אלו – אך שבעה דברים שאמר אדמון וחלק על חכמים אין הלכה כמותו כאדמון ולא כיוצא בו בדינין הדומין לאלו

ב) מסקנא כמבואר במהרש"א – שני הדברים שאמר חנן ובהם חלק על חכמים והכריע רבן יוחנן בן זכאי כמותו בהם אכן הלכה כמותו כחנן וכיוצא בו בדינין הדומין לשני דברים אלו – אולם שבעה דברים שאמר אדמון יש מהן שהלכה כמותו וכיוצא בו בדינין הדומין לאלו – ויש מהן שאין הלכה כמותו כאדמון ולא כיוצא בו בדינין הדומין לאלו

סוגיא דהעורר על השדה חלק א' תוספות ד"ה לא שנה

בד"ה ל"ש אלא עד כו' שהרי היו יודעים שהיה נותן כו' לא היו מקיימין אלא בשם היתומים עכ"ל דמסתמא זה הנותן ונושא בתוך הבית הלך בפני הב"ד עם העדים לקיימן ודו"ק:

(1) משנה כמבואר ברש"י – ראובן מערער על שדה שביד שמעון ואומר לשמעון אשר לוי שמכרה לך גזלה ממני – וראובן חתום בעד על שטר המכירה שכתב לוי לשמעון כשמכרה לו – אדמון אומר יכול ראובן שיאמר לא ערערתי בשעה שלקחת מלוי וחתמתי לשטר לפי שלוי אדם חזק וקשה להוציאה מידו ונוח לי שתהא בידך שאוציאנה ממך בדין – וחכמים אומרים איבד ראובן את זכותו דהואיל וחתם הודה שאין לו עסק בה

(2) גמרא – אמר אביי לא שנו חכמים דאיבד את זכותו אלא עד אבל דיין לא איבד את זכותו דתני ר' חייא אין העדים חותמין על השטר אלא אם כן קראוהו אבל הדיינין חותמים אף על פי שלא קראוהו

(3) תוספות

א) קשיא – הכא משמע דאין הדיינים מעידין על מה שכתוב בשטר אלא על חתימת העדים וקשה מהא דאמר בחזקת הבתים אחד מן האחין (ראובן) שהיה נושא ונותן בתוך הבית והיו אונות ושטרות יוצאות

על שמו אמר רב על ראובן להביא ראייה בקיום השטר אלמא דעל ידי חתימת הדיינים אנו יודעים שהשטרות של ראובן הם ואכולה מילתא קמסהדי

(ב) תירוץ כמבואר במהרש"א – התם ודאי אית לן למימר דדיינים רמו אנפשייהו לאסהודי לגמרי דמסתמא ראובן זה הנותן ונושא בתוך הבית הלך בפני הב"ד עם העדים לקיימן והם היו יודעים שהוא היה נושא ונותן בתוך הבית הלכך אי לאו דידיעי דשלו היה לא היו מקיימין אלא בשם היתומים

דף קט:

סוגיא דהעורר על השדה חלק ב' תוספות ד"ה עשאו סימן

[דף קט עמוד ב] בד"ה עשאה סימן כו' שהביא בפר"ח ולא סוף דבר שעשאה העורר כו' עכ"ל תחלת דברי הירושלמי דקאמר ולא סוף דבר שעשאה העורר כו' אינו כפרש"י אלא כמו שכתבו התוספות דהלשון משמע דאעורר קאי אבל סיום דברי הירושלמי אפילו עשאה אחר והעורר חתום בעד כו' הוא כפרש"י ונראה דנקט אחר וברא"ש גריס אחר לאחר לרבותא דבעשאה המוחזק סימן לאחר או אחר עשאה סימן למוחזק גופיה והעורר חתום בעד דאיבד זכותו דה"ל כהודה על כך למוחזק אלא אפילו עשאה אחר לאחר ואפשר שלא ידע המוחזק בכך אפ"ה איבד זכותו דה"ל כהודה לו למוחזק ודו"ק:

- 1) ניהדר למשנה – ראובן העורר על שדה שמעון (שדה א') וראובן חתום עליה בעד אדמון אומר השני נוח לי והראשון קשה הימנו וחכמים אומרים איבד את זכותו
- 2) המשך דמשנה – עשאה סימן לאחר איבד את זכותו
- 3) רש"י – "עשאה סימן לאחר" – שמעון המוחזק בשדה א' מכר לאחר (ללוי) שדה ב' שהיא מצד שדה א' ומצר לו ארבעת מצרי שדה ב' וכתב לו שמעון מצר פלוני הרי הוא שדה א' אשר שלי היא וראובן חתם על אותו שטר בעד ולא ערער – איבד ראובן את זכותו אפילו לאדמון דבגוונא זו אין לומר השני נוח לי
- 4) גמרא – אמר אביי מודה אדמון דאלו עשאה סימן לעצמו לא איבד את זכותו דאמר אי דלא עבדי ליה הכי לא הוה מזבין לה ניהלי מאי אית לך למימר איבעי לי למימסר מודעא חברך חברא אית ליה וחברא דחברך חברא אית ליה
- 5) רש"י – עשאה סימן לעצמו משמעו שהיה שמעון מוכר שדה ב' לראובן וכשמצר לו סימני המצרים כתב על שדה א' שהיא מיצר לשדה ב' ואשר של שמעון היא – ולא מיחה ראובן ולא מסר מודעא לומר לעדים בסתר הווי יודעין שעל שדה א' שאצל שדה ב' אני מערער – לא איבד ראובן את זכותו מחמת דראובן טוען דחששתי דאי לאו דשתקתי חברך חברא אית לי וידיעו עדים לשמעון ולא ימכור לי שדה ב'
- 6) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) מתוך הלשון "עשאה סימן לאחר" משמע שלא כרש"י אלא דראובן העורר הוא שעושה סימן לאחר כגון שמכר ראובן אחת משדותיו לאחר (לוי) ועשאה ראובן לשדה א' סימן ואמר שהיא של שמעון

(ב) ועשאו סימן לעצמו משמעו דאם מכר ראובן שדה ב' לשמעון ועשאה ראובן לשדה א' סימן ואמר שהיא של שמעון לאו הודאה היא דטוען ראובן אי לאו דעבדי הכי לא היה שמעון קונה שדה ב' ממני ואני הייתי צריך למעות

(ג) בקיצור

עשאה סימן לעצמו אפילו לאדמון לא איבד זכותו	עשאה סימן לאחר לאדמון איבד זכותו	
שמעון המוחזק עשאה סימן לעצמו למכור שדה ב' לראובן	שמעון המוחזק עשאה סימן ללוי למכור לו שדה ב'	רש"י
ראובן העורר עשאה סימן לעצמו למכור שדה ב' לשמעון	ראובן העורר עשאה סימן ללוי למכור לו שדה ב'	תוספות

ד) "ובירושלמי משמע כרש"י שהביא ולא סוף דבר שעשאה העורר סימן לאחר אלא אפילו עשאה אחר לאחר והעורר חתום בעד איבד זכותו" – יבואר במהרש"א בסמוך

(7) מהרש"א

א) בקושטא תחלת דברי ירושלמי ("ולא סוף דבר שעשאה [ראובן] העורר סימן לאחר") אינו כפירוש רש"י – ודיקא סוף דברי ירושלמי (אלא אפילו עשאה אחר לאחר) הוא כפירוש רש"י במובן אשר "אחר" דהיינו שמעון הוא העושה סימן

ב) ובפשיטות לא הוה לה לירושלמי להוסיף מלה "לאחר" (דאתי למיטעי אשר כמו ד"לאחר" אין משמעו ראובן או שמעון כמו כן "אחר" אין משמעו ראובן או שמעון – ואתיא שלא כרש"י ושלא כתוספות) – אבל רא"ש גורס לאחר ולכאורה משמעו אשר אתא למילף דבר חדש דלא זו בלבד אשר ראובן איבד את זכותו אם חתם בעד בשטר שבו מכר שמעון שדה ב' ללוי או בשטר שבו קנה שמעון שדה ב' מן לוי דודאי יודע שמעון והוי הודאה ואיבד זכותו אלו כתיב בשטר אשר "שדה א' של שמעון" מצר היא לשדה ב' – אלא אף זו דאיבד זכותו אם חתם בעד בשטר בו מכר יהודה שדה ב' ליששכר וכתוב ב' אשר "שדה א' של שמעון" מצר היא לשדה ב' דאף באופן זה הודאה היא ואיבד את זכותו ולא אמרינן מאן יימר אשר יודע לשמעון דישנו שטר כזה אשר חתם ראובן עליו

סוגיא דהעורר על השדה חלק ג' תד"ה ורבנן בדף קי עמוד א'

תוס' בד"ה ורבנן חברך כו' אבל הכא גבי מכירת שדה אינו כ"כ הפסד דהרבה לוקחין כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ותימה הלא הכל עושה כדי למשכנו וכמו שפרש"י שכן מסר מודעא כו' וצ"ע היטב עכ"ל ונ"ל ליישב דבריהם דמ"ש ולפרש"י א"ש כו' לא רצו בזה לחדש תירוץ אחר דסגי להו בהאי תירוץא שכתבו לעיל דמה שעשאה סימן לא הוה כ"כ הודאה כמו הכא שהוציא שטר כו' אבל באו לומר כאן דודאי כן הוא וא"ש לפרש"י דלעיל שעשאה המוחזק סימן למערער וירא המערער למסור מודעא שמא ימנע המוחזק למוכרה לו ויהיה לו הפסד שלא ימצא לקנותה ולא הוה כ"כ הודאה במה שלא מסר מודעא כמו בהוציא שטר כו' אבל לפירוש התוספות לעיל גבי מכירת קרקע שעשאה המערער סימן למוחזק גם אם היה המערער מסר מודעא לא היה לו כ"כ הפסד דהרבה לוקחין ימצא כו' ולא גרע הודאתו טפי מהכא שהוציא שטר מכר כו' ומלת הכא בטעות נפל בדברי התוספות וכצ"ל אבל גבי מכירת שדה כו' והיינו נמי לעיל כפי פירוש התוספות שם ותו לא מידי ודו"ק:

1) משנה בדף קי. כמבואר ברש"י – ראובן המוציא שטר חוב על שמעון ושמעון הוציא עליו שטר מכירה שבו מכר ראובן שדה לשמעון וההוא שטר מכירה מאוחר לשטר ההלואה – אדמון אומר יכול שמעון שיאמר אילו הייתי חייב לך היה לך להפרע את שלך כשמכרת לי את השדה – וחכמים אומרים ראובן היה פקח שמכר לשמעון את הקרקע לפי שהיה שמעון מבריה מטלטליו ולא היה לראובן מהיכן ימשכנו על חובו – ועכשיו יוכל ראובן למשכן את הקרקע שמכר

(2) גמרא – אדמון סבר ראובן איבעי ליה למימסר מודעא דאיני מוכר לשמעון אלא שאוכל למשכנו ורבנן סברי מצי ראובן לטעון לא מסרתי מודעא הואיל חברך חברה אית ליה וחברך דחברך חברה אית ליה ויודיעהו לשמעון ולא יקח השדה ממני

(3) תוספות

(א) קשיא

(i) מאי שנא דהכא בדף קי. בראובן המוציא שטר הלואה קסבר אדמון דאיבעיא לי' לראובן מימסר מודעא ולא מצי ראובן לטעון אשר חברך חברה אית לי' ולא מסר מודעא מחמת דחש דיודיעהו לשמעון ולא יקנה לשדה מן ראובן

(ii) ומאי שנא דלעיל בדף קט: בהך ד"עשאה סימן לעצמו" (כמבואר בחלק ב') דלכולי עלמא לא איבד ראובן העורר על שדה א' דשמעון את זכותו מחמת דטוען ראובן אשר חברך חברה אית לי' ולכן לא מסר מודעא – ומפרש שם רש"י דראובן חשש אשר שמעון לא ימכור לראובן שדה ב' ומפרשי שם תוספות דראובן חשש אשר שמעון לא יקנה שדה ב' מן ראובן

(ב) תירוץ א' – התם מה שעשאה סימן לעצמו לא הוה כל כך הודאה כמו הכא שהוציא שטר שמכר לו שדה

(ג) לשון המשך תוספות אשר לכאורה תירוץ אחרת היא (תירוץ ב') – לפרש"י אתי שפיר דלעיל ודאי לא הוה ליה לראובן למימסר מודעא דדלמא שמע שמעון וימנע למכור לו שדה ב' ויהיה לו הפסד שלא ימצא שדות לקנות – אבל **הכא גבי מכירת שדה** אינו כל כך הפסד דהרבה לוקחים ימצא דאמרי אינשי זבין קניית זבינת אפסדת

(4) מהרש"ל – קשיא לתירוץ ב' – הכא בקושטא יפסיד ראובן הרבה אם לא ימכור שדהו לשמעון דהרי רוצה ראובן שיקנה שמעון לשדה כדי שיוכל ראובן למשכנה

(5) מהרש"א – עוד קשה דתירוץ ב' אין להולמה לתוספות דמפרשי לעיל אשר ראובן רוצה למכור שדה ב' לשמעון ולא לקנות שדה ב'

(6) המשך מהרש"א ליישב קושיית אלו

(א) הקדמה א' – הא דקאמרי תוספות "אבל הכא" דלכאורה משמע דליכא הפסד גדול בסוגיא דידן בהמוציא שטר חוב וכו' – טעות נפל בדברי תוספות וצריכין למיגרס "אבל התם" ומשמעו "התם" בסוגיא דהעורר על השדה אשר בי' לשיטת תוספות רוצה ראובן למכור שדה ב' ולא לקנות שדה ב'

(ב) הקדמה ב'

(i) בדף קט: איכא טענת הודאה מהא גופא דעשאה סימן לעצמו – ובדף קי. איכא טענת הודאה מהא גופא אשר אלו הי' שמעון חייב לראובן בשטר הלואה הי' לראובן להפרע את שלו כשמכר את השדה

(ii) ובהני גווני תרוייהו איכא נמי טענת הודאה מהא דלא מסר ראובן מודעא

(ג) השתא

(i) רש"י ותוספות בעיקר סמכי על תירוץ א' דהיינו דעשאה סימן לעצמו דלעיל אינו הודאה כל כך כהוצאת שטר מכר בסוגיא דידן

(ii) וקאמרי עוד תוספות אשר הגם דדרך תירוץ א' מספיק בין לרש"י בין לתוספות – לרש"י (אבל לא לתוספות והיינו דאמרי תוספות "לפרש"י אתי שפיר") מצינן להוסיף **דהתם** גבי מכירת שדה" (ואין גורסין **הכא** גבי מכירת שדה") אף ההיא הודאה דראובן על שלא מסר מודעא גרע מחמת דחושש ראובן להפסיד לקנות שדה מה שאין כן בסוגיא דידן דלא גרע הודאתו זו מחמת דישנן הרבה לקוחות ואינו מפסיד אלא למשכן שדהו

תוספות ד"ה ורבנן סברי

בד"ה ורבנן סברי כו' והא דפריך א"ה ניוזקין נמי נימא כו' עכ"ל כתבו כל זה כאן ליישב פרש"י הכא מה שדקדק לפרש אי שתקת ואוזיל גבך כו' ולא ניחא ליה בפשיטות להפסידו כל הדרך היינו לפי שיטתו שם דלהפסידו כל הדרך לא יוכל לומר כן דזה ישיב לו לכי תיהדר כפרש"י שם וק"ל:

(1) משנה כמבואר ברש"י – מי שהלך למדינת הים ואבדה דרך שדהו שהחזיקו בה בעלי השדות שבמצריו – אדמון אומר על כרחם יטול לו דרך לשדהו וחכמים אומרים יקנה לו דרך במאה מנה או יפרח באויר

(2) גמרא

(א) אלו כשארבע השדות שסביבותיו של אדם אחד הן לכולי עלמא יטול לו דרך דממה נפשך אורחיה גביה הוא

(ב) ואלו הקיפוח ארבעה בני אדם מארבע רוחותיה לכולי עלמא כל חד וחד מדחי ליה "דרכך לאו גבאי הוא"

(ג) ובארבעה דאתו מכח ארבעה וארבעה דאתו מכח חד (שלקחיה מאיש אחד אחר שהלך זה למדינת הים) כולי עלמא לא פליגי דמצי מדחי ליה

(ד) כי פליגי בחד (ראובן) דאתי מכח ארבעה אדמון סבר מכל מקום טוען אידך (שמעון) דרכא אית לי גבך ורבנן סברי דראובן טוען אי שתקת שתקת ואי לא מהדרנא שטרא למרייהו ולא מצית לאשתעויי דינא בהדייהו

(3) רש"י – ראובן טוען אי שתקת שתקת ואוזיל גבך למכור לך דרך בזול

(4) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) שאלה – למה הוצרך רש"י לפרש אשר מציע לו ראובן שימכור לשמעון דרך בזול – הרי ראובן טוען דאלו מהדר שטרא למרייהו יפסיד שמעון ולא יהא לו דרך כל עיקר

(ב) תשובה – אלו לא מציע ראובן שימכור מיהת בזול יטעון שמעון לכי תיהדר כלומר עכשיו אינך רוצה למכור לי דרך אם כן מה אפסיד יותר אם תיהדר לשטרא לאותן דמכרו לך אותן שדות וגם כן לא אוכל לקנות דרך

(ג) וסומכין תוספות על סוגיא בבבא קמא בו מביא רש"י טענה דומה

דף קי.

סוגיא דבשל עולם הן שמין חלק א' רש"י ד"ה ומר סבר

[דף קי עמוד א] בפרש"י בד"ה ומ"ס בשל עולם הן שמין וכיון דבהדדי אתו למגבי יהבי ב"ד כו' עכ"ל לא הוה צריך לזה לרב ששת דסבר בשל עולם הן שמין דלעיל לרב נחמן הוצרך תלמודא להך דאמרינן דסוף סוף כי אתו למגבי בהדדי כו' משום הא דקאמר דקדים בעל הזיבורית ותבעיה כדי להרויח אבל לרב ששת כיון דבעל הבינונית רוצה לעמוד בשלו ולא קדים תבעיה א"כ בעל הזיבורית כי תבעיה מקודם בינונית אתא איהו ושקיל ליה מיניה כיון דבשל עולם הן שמין ודו"ק:

(1) משנה – שנים שהוציאו שטר חוב זה על זה אדמון אומר אילו הייתי חייב לך כיצד אתה לזה ממני וחכמים אומרים זה גובה שטר חובו וזה גובה שטר חובו

(2) גמרא כמבואר ברש"י

- (א) אתמר שנים שהוציאו שטר חוב זה על זה רב נחמן אמר זה גובה וזה גובה רב ששת אמר הפוכי מטרתא למה לי אלא זה עומד בשלו וזה עומד בשלו
- (ב) דכולי עלמא אם יש לשניהם או עידית או בינונית או זיבורית ודאי הפוכי מטרתא הוא
- (ג) כי פליגי דאית ליה לחד (ראובן) רק בינונית של עולם ולחד (שמעון) רק זיבורית של עולם
- (i) רב נחמן סבר זה גובה וזה גובה קסבר בשלו הן שמין (מה שאמרו חכמים בעל חוב בבינונית בקרקעות הלוה שמין שאם יש ללוה שדה שהיא בינונית של עולם ואצלו היא עידית ששאר שדותיו גרועות הימנה ואין לו שדה יפה הימנה אין בעל חוב גובה הימנה) אתי שמעון בעל זיבורית של עולם וגבי ליה לבינונית של עולם דראובן (דאין לה דין עידית כיון דאין לראובן שדה גרועה ממנה) דלאחר דגבה אותה שמעון נעשית עדיה דשמעון (דהרי יש לו זיבורית דגרועה הימנה) ואתא אחר כך ראובן ושקיל זיבורית דשמעון (דלא מצי ראובן למיגבי אותה שדה דגבי שמעון מיני' דראובן דהרי אותה שדה כבר נעשית עידית דשמעון)
- (ii) ורב ששת אמר הפוכי מטרתא למה לי קסבר בשל עולם הן שמין ובסוף כי אתי ראובן ההוא בינונית של עולם דנפשיה דגבה ממנו שמעון הדר קשקיל ראובן
- (3) המשך דגמרא כמבואר ברש"י
- (א) קשיא – לרב נחמן מאי חזית דאתי שמעון בעל זיבורית ברישא ליתי ראובן בעל בינונית של עולם ברישא וליגבי זיבורית של עולם דשמעון (דהרי אין לו לשמעון אלא אותה זיבורית) דלאחר דגבה ראובן אותה זיבורית נעשה בינונית שלו עידית (כיון דבשלו הן שמין וזיבורית של עולם שגבה גרוע הימנו) וליהדר שמעון וליגבי ההיא זיבורית דגבה ראובן ותמצא דאף לרב נחמן תיקשי הפוכי מטרתא למה לי
- (ב) תירוץ – לא צריכא דקדים תבעיה שמעון וגבי בינונית להרויח שלא יוכל ראובן לגבות ממנו אלא זיבורית
- (ג) קשיא – סוף סוף כי אתו למגבי בהדי הדדי קאתו שהרי שניהן הוציאו שטרותיהן בבית דין
- (4) המשך דגמרא – אלא לא צריכא דאית ליה ראובן עידית ובינונית של עולם ואית ליה לשמעון זיבורית של עולם מר סבר בשלו הן שמין ומר סבר בשל עולם הן שמין
- (5) רש"י
- (א) מר (רב נחמן) סבר בשלו הן שמין – ולא הפוכי מטרתא הוא דממה נפשך איכא רווחא לשמעון בעל זיבורית דאי ראובן קדים וגבי זיבורית ברישא אית לראובן עידית ובינונית וזיבורית ומגבי לשמעון בינונית ואי שמעון קדים וגבי בינונית דראובן נעשית עדיה שלו דבשלו הן שמין ומגבי לראובן זיבורית
- (ב) ומר (רב ששת) סבר בשל עולם הן שמין – וכיון דבהדדי אתו למיגבי יהבי בית דין בינונית דראובן לבעל זיבורית ברישא וההיא בינונית חשיבא בינונית לגבי' כיון דבשל עולם הן שמין והדר גבי לה ראובן משמעון ההיא בינונית דשקיל מראובן הלכך הפוכי מטרתא הוא
- (6) מהרש"א – לא הוה צריך רש"י לכל זה לפרש שיטת רב ששת – דלרב ששת דסבירא ליה בשל עולם הן שמין בפשיטות אתיא שפיר דהפוכי מטרתא למה לי בגוונא דקבעו בגמרא מעיקרא דאית ליה לראובן בינונית של עולם ולשמעון זיבורית של עולם –
- (א) דאין הכי נמי אי תבע ראובן ברישא גובה זיבורית של עולם דשמעון וכי תבע שמעון אחר כך גובה בינונית של עולם דראובן וליכא הפוכי מטרתא
- (ב) אבל בקושטא ראובן בעל הבינונית ירצה לעמוד בשלו ולא קדים תבעיה ויצטרך שמעון לתבוע ברישא בינונית דראובן ואז ייתי ראובן והדר שקיל לה מיניה דשמעון כיון דבשל עולם הן שמין – הרי דבקושטא איכא הפוכי מטרתא

סוגיא דבשל עולם הן שמין חלק ב' רש"י ד"ה בהא לימא

בד"ה בהא לימא אדמון כו' ונוח היה לו לזה שהלוהו כו' יהא חובו מעוכב בידו עד השלמת עשר כו' עכ"ל לרווחא דמלתא פירש כן הכא דהא בראשון לחמש ושני לעשר נמי הא פרכינן לקמן לאדמון אי דלא מטא זימנא מאי טעמא דאדמון כיון דבשעה שלוח ממנו עדיין לא הגיע זמן הראשון לשלם לא שייך למימר אילו הייתי חייב לך כיצד אתה לוח ממני וק"ל. יש לדקדק בשמעתין הא דפריך ה"ד אי דמטא זמניה מאי טעמא דרבנן אי דלא מטא זמניה מאי טעמא דאדמון כו' לרב נחמן נמי תקשי הכי אמתניתין היאך מתוקמא השתא דלא אסיק אדעתיה דפליגי ביומא דמשלם זימניה אי עביד איניש דיזיף ודוחק הוא לפרש הא דקאמר ה"ד אי דמטא כו' הוא מלתא באנפיה נפשיה לפרושי מתניתין בין לרב נחמן בין לרב ששת דלא משמע כן מדקאמר אילימא ראשון לעשר כו' אלא ראשון לחמש כו' דהיינו דוקא לרב ששת אבל לרב נחמן בלאו רוחא (דמתניתין) [דהמתנה] זה גובה וזה גובה משום דזה גובה זיבורית וזה גובה בינונית ושוב ראיתי בדברי בעל המאור שהרגיש בזה וכתב שינויין אליבא דרב ששת אבל לרב נחמן אף על פי שהגיע זמן פרעון הראשון קודם להלוואת אחרון לא הפסיד המלוה הראשון לפי שיכול לומר לכך לויתי ממך שאגבה ממך בינונית ואגבה אותך זיבורית והרי זה זריז ונשכר עכ"ל ובספר מלחמות ה' דחה דבריו ע"ש באורך וכתב ליישב בע"א דלרב נחמן סיפא דמתניתין כרישא דאוקימנא באתרא דכותבין שטר והדר יהבינן כו' ואם תאמר לרב ששת נמי כו' עכ"ל ע"ש באורך גם עיין בזה דברי הר"ן וצ"ע:

1) ניהדר למשנה – שמעון שהוציא שטר חוב בו כתוב דראובן לוח משמעון וראובן הוציא שטר חוב בו כתוב דשמעון לוח מראובן אומר מצי ראובן לטעון אילו הייתי חייב לך כיצד אתה לוח ממני וחכמים אומרים זה גובה שטר חובו וזה גובה שטר חובו

2) גמרא כמבואר ברש"י – קשיא לרב ששת – הפוכי מטרתא למה לי – נהי נמי דאית להו לרבנן ששני השטרות כשרים – מכל מקום כיון דבשל עולם הן שמין יעמוד זה בשלו וזה בשלו אפילו בגוונא דבי' פליג רב נחמן וסבירא לי' דבשלו הן שמין ודלכן לרב נחמן זה גובה זיבורית וזה גובה בינונית כמבואר בחלק א'

3) המשך דגמרא כמבואר ברש"י

א) תירוץ – איירי כגון שלוח ראובן מן שמעון לעשר שנים דראובן אית לי' רוחא דהמתנה ושמעון לוח מראובן לחמש – ולכן ניחא אשר אפילו לרב ששת אין כאן הפוכי מטרתא שהרי ראובן שהלוה לחמש שנים גובה את חובו והקרקע עומדת אצלו עוד חמש שנים עד שיגיע זמנו לפרוע חובו לשמעון

ב) קשיא – היכי דמי אילימא דראובן לוח מן שמעון לעשר תחלה ולאחר כך בא אצלו שמעון ולוח לחמש – בהא לימא אדמון אשר ראובן שלוח ראשון טוען אילו הייתי חייב לך כיצד אתה שמעון לוח ממני – הא לא מטא זמניה דשמעון להגבות חובו מראובן

4) רש"י – בהא לימא אדמון כו' הא לא מטא זמן בו חייב ראובן בתשלומין ולכן מובן דשמעון שזקוק למעות לוח מראובן לחמש ונוח נמי לראובן שלא יפרע חובו לשמעון אלא שילוח לשמעון לחמש ויתבענו לסוף חמש ועדיין יהא חובו לשמעון מעוכב בידו דראובן עד השלמת עשר

5) המשך דגמרא כמבואר ברש"י

א) תירוץ – בתחלה לוח ראובן מן שמעון לחמש ולאח"כ לוח שמעון מראובן לעשר

ב) קשיא – היכי דמי אי דמטא זמניה דראובן (שלוח ראשון) לפרוע חובו לשמעון דכבר שלמו חמשת השנים כשבא שמעון ללות מן ראובן) מאי טעמא דרבנן (מכשרי שטר בו כתיב דהלוה שמעון לראובן

הרי הגיע זמנו של שמעון לתבוע חובו מראובן והיה לו לתובעו ולא ללוות דעבד לזה לאיש מלוה) ואי דלא מטא זמניה הא לא מטא זמניה ומאי טעמא דאדמון דפוסל לשטרו

ג) לא צריכא דאתא בההוא יומא דמשלם חמש מר סבר עביד איניש דיזיף ליומיה ומר סבר לא עביד איניש דיזיף ליומיה

6) מהרש"א

א) ניהדר ללשון רש"י לאוקימתא דלוה ראובן מן שמעון לעשר "בהא לימא אדמון כו' ונוח היה לו לזה שהלוהו כו' יהא חובו מעוכב בידו עד השלמת עשר כו'"

ב) לרווחא דמלתא פירש רש"י כן דהא באוקימתא דלוה ראובן מן שמעון לחמש ושמעון לזה מן ראובן לעשר (דלית בי' ריוח דהמתנה לראובן) פרכינן בפשיטות לאדמון אי דלא מטא זימנא מאי טעמא דאדמון דכיון דבשעה שלוח ממנו עדיין לא הגיע זמן הראשון לשלם לא שייך למימר אילו הייתי חייב לך כיצד אתה לזה ממני

7) המשך מהרש"א

א) קשיא – בדמקשי לרב ששת היכי דמי אי דמטא זמניה מאי טעמא דרבנן אי דלא מטא זמניה מאי טעמא דאדמון כו' ואכתי לא אסיק אדעתיהו דפליגי אלו עביד איניש דיזיף ביומא דמשלם זימניה – תיקשי נמי לרב נחמן דאין הכי נמי דליכא הפוכי מטרתא לשיטתו מכל מקום באיזו נקודה פליגי אדמון וחכמים בכשרותו של שטר הראשון בו לזה ראובן משמעון – דאי דמטא זמניה מאי טעמא דרבנן דאמרי דזה גובה וזה גובה ואי דלא מטא זמניה מאי טעמא דאדמון

ב) ודוחק לפרש הא דקאמר היכי דמי אי דמטא כו' הוא מלתא באנפיה נפשיה לפרושי מתניתין בין לרב נחמן בין לרב ששת דלא משמע כן – דהא ודאי דתחלת השקלא וטריא דגמרא "אילימא ראשון לעשר וכו'" היינו דוקא לרב ששת לשנויי דאיכא רווחא דהמתנה וליכא הפוכי מטרתא אבל לרב נחמן בלאו רווחא דהמתנה ליכא הפוכי מטרתא בגוונא דזה גובה זיבורית וזה גובה בינונית ובשלו הן שמין כדקבענו לעיל – ומסתבר אשר המשך סוגיין נמי ארב ששת קאי

ג) תירוץ דבעל המאור – אליבא דרב נחמן דקסבר בשלו הן שמין אפילו כששניהם לחמש והגיע זמן פרעון הראשון בו לזה ראובן משמעון קודם להלוואת שטר האחרון בו לזה שמעון מן ראובן – לרבנן לא מצי ראובן לטעון אלו הייתי חייב לך כיצד אתה שמעון לזה ממני לפי שיכול שמעון לומר אני לא הייתי לי אלא זיבורית של עולם ולך ראובן לא הי' לך אלא בינונית של עולם ולכך לוייתי ממך שאזרז ואגבה ממך בינונית תחלה כדי שתיעשה עדית שלי ולא תוכל שוב לגבות ממני אלא זיבורית שלי – שים לב דשמעון צריך לזרז דאלו גובה ראובן זיבורית תחלה נעשה בינונית שלו עדית ולא יוכל שמעון לגבות הימנה

ד) ועיין בספר מלחמות ה' דדחה רמב"ן דברי בעל המאור בקושיות מסויימות ובתוכם הקשה דאף אלו לא לזה שמעון מן ראובן ה' גובה בינונית דראובן ואם לזה שמעון כדי להגבות זיבורית לראובן אין דרכן של בני אדם ללוות כדי למכור נכסיהן

סוגיא דבשל עולם הן שמין חלק ג' גמרא ולוקמא

גמ' ולוקמא דאית להו ליתמי זיבורית ואית ליה לדידיה עידית ובינונית כו' בר"ן לא גרס הכא עידית אלא בינונית לחוד דלרב ששת קיימינן הכא דלא בעי למימר דאית ליה נמי עידית וטעות הוא שנפל בספרים מהא דאוקמיה ליה הכי לעיל לרב נחמן וק"ל:

1) ניהדר למשנה ולקשיא דגמרא לרב ששת

א) משנה – שנים שהוציאו שטר חוב זה על זה אדמון אומר אילו הייתי חייב לך כיצד אתה לזה ממני וחכמים אומרים זה גובה שטר חובו וזה גובה שטר חובו

(ב) גמרא כמבואר ברש"י – קשיא לרב ששת – נהי נמי דאית להו לרבנן ששני השטרות כשרים מכל מקום אלו בשל עולם הן שמין יעמוד זה בשלו וזה בשלו דהפוכי מטרתא למה לי

(2) המשך דגמרא בסוף סוגיין – ולוקמא שמת ראובן ואית להו ליתמי ראובן זיבורית ואית ליה לשמעון עידיית **ובינונית** דאזלי יתמי גבו בינונית כדי שיהא להן בינונית וזיבורית ומגבו ליה זיבורית – דאף על גב דלרב ששת בשל עולם הן שמין ואלו לא מת ראובן מצי שמעון שוב לגבות הני בינונית לאחר שגבאן ראובן – מכל מקום כיון דמת ראובן מפסיד שמעון הואיל דאין נפרעין מנכסי יתומים אלא מזיבורית

(3) מהרש"א

(א) אין הכי נמי דקבענו בחלק א' דלרב נחמן דאית לי' בשל עולם הן שמין אוקמא למשנה (אלו לא מת ראובן) דאיירי בדאיכא לחד בין עידיית ובינונית ולאידך זיבורית כדי לפרש הא דלרב נחמן ליכא הפוכי מטרתא

(ב) אבל הכא בשיטת רב ששת קיימינן דאית לי' בשל עולם הן שמין ולדידי' כמבואר בחלק א' אלו לא מת ראובן הי' יכול שמעון למיגבי בינונית של עולם אף בדלית לראובן עידיית - וטעות הוא שנפל בספרים לאוקמיה הכא כלעיל לרב נחמן

תוספות ד"ה ורבנן חברך חברא אית ליה

עיין בסוגיא דהעורר על השדה חלק ב' וחלק ג'

דף קי:

תוספות ד"ה ואין הכל

[דף קי עמוד ב] בד"ה ואין הכל כו' ואם תאמר אמאי לא משני לאתויי עבד שברח לירושלים כו' עכ"ל ק"ק דלעיל לא מרבינן ליה אלא מקרא דלא תסגיר עבד אל אדונו בעבד שברח מחו"ל לארץ ישראל אבל בברח מארץ ישראל לירושלים לא אשכחן דמרבינן ליה ויש ליישב וק"ל:

תוספות ד"ה היא אומרת

בד"ה היא אומרת כו' ויש לומר דהכא אפילו מנוה הרע לנוה יפה עכ"ל ק"ק דמנוה הרע לנוה יפה בשאר ארצות נמי {(לא)} ידעינן ליה ממתניתין דומיא דלא מעיר לכרך כו' דאין מוציאין אפילו מנוה הרע לנוה היפה ועוד דע"כ ולא מנוה היפה לנוה הרע ומעיר לעיר ומכרך לכרך אפילו במדינה אחת הוא ודומיא דהכי איירי מנוה הרע לנוה היפה ולולי דבריהם היה נראה ליישב קושיתם בע"א ע"פ מה שכתבו התוספות לעיל בשם התוספתא דבשאר ארצות אם הוא בן יהודה ואירס בגליל כו' כופין אותה לצאת דע"מ כן נשאה וה"ה מהאי טעמא דכופין אותו לצאת אבל הכא גם אם הוא מחוץ לארץ ונשאת בארץ ישראל לא אמרינן שע"מ כן נשאה ובין היא ובין הוא יכולין לעכב מלצאת לחו"ל ודו"ק:

(1) משנה דף קי. כמבואר ברש"י

(א) שלש ארצות (מדינות) לנשואין (שלש ארצות בארץ ישראל חלוקות לענין נשואי אשה שאם נשא אשה באחת מהן אינו יכול לכופה לילך אחריו מארץ אל ארץ) יהודה ועבר הירדן והגליל

(ב) אין מוציאין מן ארץ בארץ ישראל לשאר ארצות בארץ ישראל לא מעיר לעיר ולא מכרך לכרך

(ג) באותה ארץ בארץ ישראל מוציאין מעיר לעיר ומכרך לכרך

- (ד) מוציאים מן נוח הרע לנוה היפה אבל לא מן נוח היפה לנוה הרע
- (2) תוספות ד"ה שלש ארצות בעמוד א' בשם תוספתא – במה דברים אמורים דאין מוציאים מזו לזו בזמן שהיה מיהודה ואירס ביהודה או בן גליל שאירס בגליל אבל בן יהודה שאירס בגליל או בן גליל שאירס ביהודה כופין אותה לצאת שעל מנת כן נשאה
- (3) ברייתא כמבואר ברש"י – היא אומרת לצאת מירושלים לגבולין או מארץ לחוצה לארץ והוא אומר שלא לצאת כופין אותה שלא לצאת
- (4) תוספות ד"ה היא אומרת – היא אומרת לצאת כופין אותה שלא לצאת – תימה מאי איריא בארץ ישראל אפי' בשאר ארצות (שלא בארץ ישראל) נמי היאך תוכל לדחוקו לצאת ממקומו ויש לומר (דברייתא אשמועין) דהכא (מארץ ישראל) אפילו מנוה הרע לנוה היפה (כופין אותה לא לצאת לחוצה לארץ)
- (5) מהרש"א

(א) קשיא לתוספות

- (i) הא דאין מוציאים מארץ ישראל לשאר ארצות אפילו מנוה הרע לנוה היפה כבר ידענן ליה ממתניתין – דהרי קתני אפילו ממדינה למדינה (דהיינו מארץ לארץ) בארץ ישראל אין מוציאים אפילו מעיר לכרך כו' ומשמע דאין מוציאים בכל ענין אפילו מנוה הרע לנוה היפה – וכל שכן דאין מוציאים מארץ ישראל לחוץ לארץ אפילו מנוה הרע לנוה היפה
- (ii) ועוד ראי' דלאחר דהתחילה המשנה לדון באותה מדינה בארץ ישראל דמוציאים מעיר לעיר אבל לא מעיר לכרך קתני מוציאים מנוה הרע לנוה היפה אבל לא מנוה היפה לנוה הרע ומסתבר דמילף אשר דיקא באותה מדינה דאין מוציאים מן היפה לרע מיהת מוציאים מן הרע להיפה – ותידוק מינה אשר שלא כן ממדינה למדינה בארץ ישראל דאין מוציאים אפילו מן נוח הרע לנוה היפה

(ב) המשך מהרש"א

- (i) תירוץ אחרת על פי מה שכתבו התוספות לעיל בד"ה שלש ארצות בשם התוספתא דבשאר ארצות אם הוא בן יהודה ואירס בגליל כו' כופין אותה לצאת דעל מנת כן נשאה – ונוקט מהרש"א דהוא הדין דמהאי טעמא כופין אותו לצאת
- (ii) ואתיא ברייתא למילף דאם הוא מחוץ לארץ ונשאת בארץ ישראל לא אמרינן שעל מנת כן נשאה – אלא בין היא ובין הוא יכולין לעכב מלצאת לחוץ לארץ

תוספות ד"ה ואימא נסכא

בד"ה ואימא נסכא מהכא משמע דנסכא עדיפא ממעות ודינרין של כסף כו' עכ"ל לאו דוקא קאמרי מעות ודינרין אלא משום דמשמע להו דמה שירצה לזה מגבהו כפי הודאתו אם מעות אם דינרין וה"ה אם לא הודה לו אלא באיסרין לא מגבהו אלא איסרין ואהא קא מקשה ואימא נסכא וע"כ דנסכא עדיפא ליה מכל הנך מטבעות של כסף דאל"כ מאי קא מקשה אימא דקושטא הכי הוא דאם לא הודה לו אלא בנסכא שהיא הפחותה מגבהו ממנה אלא ודאי עדיפא ליה ואפ"ה פריך כו' (ותירצו) כיון שכתוב בו כסף סתם כו' כן הוא ביאור דבריהם דהכא אבל בתוס' ס"פ גט פשוט הבינו התוס' השמועה בע"א דמשמע ליה לתלמודא סתמא דקאמר מה שירצה מגבהו היינו פחות שבמטבע של כסף דהיינו איסרין ואהא מקשה ואימא נסכא וקשיא להו לבעלי התוס' התם וכי נסכא פחותה מב' פרוטות דהיינו איסר ואין להקשות לדברי התוספות דהכא דקשיא להו אי הוה נסכא פחותה ואימא ה"נ דנסכא קאמר מאי פריך בתר הכי ואימא פריטי ואימא ה"נ דפריטי קאמר דהיא הפחותה כבר הרגישו התוספות בזה בפרק הרי עלי עשרון שכתבו שם ואף על גב דקתני מה שירצה לזה מגבהו לא משמע ליה שיוכל להגבות פרוטות מדלא קתני מגבהו פרוטות

כו' עכ"ל ע"ש ומהרש"ל הבין דברי התוס' דהכא ובפרק גט פשוט שכווננו לדעת אחת וכתב מה שכתב ע"ש ולא ידעתי להולמם כי הדברים ברורים כמ"ש בלי גמגום ודו"ק:

- (1) ברייתא – המוציא שטר חוב על חבירו כתוב בו כסף סתם מה שירצה לזה מגבהו
- (2) תוספות – במאי שהודה תליא מילתא אפילו אם לא הודה לו אלא איסרין מגבהו איסרין
- (3) גמרא – ואימא נסכא – דכתיב ביה מטבע – ואימא פריטי
- (4) המשך תוספות דידן – מהכא משמע דנסכא עדיפא ממצעות ודינרין של כסף דאי פחותה למה מקשי "ואימא נסכא" דאין הכי נמי דמגבהו נסכא דהא קאמר מה שירצה מגבהו אלא ודאי עדיפא
- (5) מהרש"א לביאור דברי תוספות – לאו דוקא קאמרי תוספות דנסכא עדיפא מן מצעות ודינרין דהן מטבעות דחשיבי טפי – אלא משום דמשמע לתוספות דמה שירצה לזה מגבהו כפי הודאתו אם מצעות אם דינרין ומובן דהוא הדין אם לא הודה לו אלא באיסרין לא מגבהו אלא איסרין – ואהא קא מקשה בגמרא ואימא נסכא ועל כרחך דנסכא עדיפא ליה מכל הנך מטבעות קטנות של כסף כמו איסרין דאם לא כן מאי קא מקשה אימא דקושטא הכי הוא דאם לא הודה לו אלא בנסכא שהיא הפחותה מגבהו ממנה – אלא ודאי עדיפא
- (6) המשך תוספות כמבואר במהרש"א – ומקשי תוספות אם כן דחשיבא ממצעות הפחותין אכן קשה למה פריך ואימא נסכא ומתרצי דכיון שכתוב בשטר "כסף" סתמא לא משמע שהוא חייב לו מטבע ואמאי מגבהו מה שירצה דמשמע שיתן לו מטבע הפחות ולא נסכא ששוה יותר
- (7) המשך מהרש"א
- (א) קשיא – לדברי תוספות (דקשיא להו אי הוה נסכא פחותה אימא הכי נמי דמילף דמגבהו אפילו נסכא דהכי פחותה) – תיקשי מאי פריך בתר הכי ואימא פריטי ואימא הכי נמי דמגבהו פריטי דהיא הפחותה
- (ב) תירוץ – לא משמע ליה שיוכל להגבות פרוטות מדלא קתני מגבהו פרוטות
- (8) סוף דברי מהרש"א – תוספות בפרק גט פשוט הבינו השמועה בענין אחר דמשמע לה לגמרא סתמא דקאמר מה שירצה מגבהו היינו פחות שבמטבע של כסף דהיינו איסרין ואהא מקשה ואימא נסכא דפחותה אפילו מן איסרין וקשיא להו לבעלי התוספות התם וכי נסכא פחותה מב' פרוטות דהיינו איסר

הדרן עלך שני דייני גזירות והדרן עלך מסכת כתובות